

ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

Навчально-науковий інститут педагогіки
Кафедра професійно-педагогічної, спеціальної освіти, андрагогіки
та управління

**Методичні рекомендації
для підготовки до практичних занять
з освітньої компоненти
«Технології навчання дорослих»**

для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти

Житомир – 2023

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Житомирського державного університету імені Івана Франка
(протокол № 16 від 31 серпня 2023 року)*

Рецензенти:

Валентина КОВАЛЬЧУК, доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри професійно-педагогічної, спеціальної освіти, андрагогіки та управління Житомирського державного університету імені Івана Франка.

Олександр ПАСТОВЕНСЬКИЙ, доктор педагогічних наук, професор кафедри суспільно-гуманітарних дисциплін Комунального закладу «Житомирський ОППО» Житомирської обласної ради.

Ірина САХНЕВИЧ, кандидат педагогічних наук, доцент, методист Навчально-методичного кабінету професійно-технічної освіти у Житомирській області.

Д 79 Дубасенюк О., Мирончук Н., Сидорчук Н.

Методичні рекомендації для підготовки до практичних занять з освітньої компоненти «Технології навчання дорослих»: для здобувачів магістерського рівня вищої освіти. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2023. 70 с.

Видання підготовлене для організації роботи здобувачів другого (магістерського рівня) вищої освіти з вивчення освітньої компоненти «Технології навчання дорослих». Методичні рекомендації містять опис і структуру освітньої компоненти, вказівки до виконання окремих видів навчальних завдань, теми і плани практичних занять, вправи та завдання, тести для самоконтролю, перелік питань до іспиту, список рекомендованої літератури.

© Дубасенюк О. А., Мирончук Н. М., Сидорчук Н. Г., 2023
© Житомирський державний університет імені Івана Франка, 2023

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Опис освітньої компоненти.....	5
Структура освітньої компоненти.....	5
Методичні вказівки до підготовки та проведення практичних занять.....	6
Тематика та зміст практичних занять з дисципліни:	
Тема 1. Андрагогіка в системі сучасного людинознавства. Предмет і завдання андрагогіки.....	9
Тема 2. Концептуальні основи нової парадигми освіти.....	13
Тема 3. Розвиток освіти дорослих в Україні (XX ст. – поч. XXI ст.)....	16
Тема 4. Доросла людина як суб'єкт освіти і навчання.....	20
Тема 5. Освіта дорослих у загальноцивілізаційному контексті.....	23
Тема 6. Неперервна освіта як фактор розвитку дорослої людини.....	26
Тема 7. Особливості навчання дорослих.....	29
Тема 8. Андрагогічний потенціал неформальної освіти дорослих.....	33
Тема 9. Форми і методи організації навчання дорослих.....	37
Тема 10. Тренінг як форма навчання.....	40
Тема 11. Технологія підготовки та проведення публічного виступу...	43
Тема 12. Інтерактивні технології. Презентація індивідуальних освітніх програм для дорослих.....	46
Тестові завдання для самоконтролю знань з навчальної дисципліни.....	49
Перелік питань до екзамену.....	62
Рекомендована література.....	67

ВСТУП

Пріоритетним завданням професійної підготовки майбутніх педагогів є забезпечення комплексом компетентностей, необхідних для соціальної та професійної адаптації фахівця в середовищі праці, ефективної діяльності та професійного зростання. Сучасний фахівець, який здійснює педагогічну діяльність, повинен володіти технологіями самоосвіти і бути спроможним створювати умови для здобуття освіти не лише учнями, але і їхніми батьками, колегами, виявляти компетентну поведінку й організовувати грамотну взаємодію під час проведення методичних об'єднань, семінарів, конференцій та різних методичних видів роботи.

Вивчення освітньої компоненти «Технології навчання дорослих» має за мету забезпечити загальну теоретичну й практичну підготовку фахівців шляхом розкриття потенціалу освітніх технологій і набуття навичок їх використання у практичній роботі з дорослими.

Завдання вивчення освітньої компоненти передбачають:

- ознайомлення здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти з теоретичними і методичними засадами використання освітніх технологій в організації навчання дорослих;

- формування у них знань щодо теорії та практики сучасних андрагогічних технологій у контексті неперервної освіти;

- оволодіння здобувачами уміннями й навичками використовувати сучасні освітні технології для організації й управління діяльністю, спрямованою на досягнення запланованого освітнього результату;

- розвиток у здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти вмінь здійснювати аналіз наявних технологічних ресурсів; умінь проєктувати педагогічні дії, розробляти авторські технології навчання;

- формування у магістрантів навичок ефективного використання технологій навчання дорослих для роботи в обраній галузі професійної діяльності та самонавчання.

Методичні рекомендації містять вказівки щодо підготовки і проведення практичних занять: опрацювання змісту теми заняття, підготовки індивідуальних завдань, виконання окремих видів роботи (розробки опорної схеми) та ін. Вміщено тестові завдання для самоконтролю знань з навчальної дисципліни, перелік питань до екзамену, список основних і додаткових джерел.

До змісту навчальних занять включено теоретичні питання для аналізу і самопідготовки, індивідуальні та групові практичні завдання. Запропоновано орієнтовну структуру практичного заняття з відповідними вправами і завданнями, запитаннями для самоконтролю і самоперевірки. До кожної теми надано перелік сучасних джерел.

Зміст, форма проведення практичних занять, обрані методи роботи, завдання і вправи відповідають андрагогічним засадам освітнього процесу, охоплюють широке коло проблем освіти дорослих для обговорення та мають за мету сформулювати у майбутніх фахівців компетентності використовувати освітні технології для організації й управління власною і діяльністю інших дорослих, проєктувати педагогічні дії й розробляти авторські технології навчання.

ОПИС ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, ОПП, рівень вищої освіти	Характеристика освітньої компоненти	
		денна форма	заочна форма
Кількість кредитів – 4	відповідно до переліку https://zu.edu.ua/offic/licence.pdf	вибіркова	
	відповідно до переліку https://zu.edu.ua/offic/licence.pdf		
Модуль – 1	відповідно до переліку https://zu.edu.ua/offic/pr-pred-spec.pdf	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 120		I-й	
Тижневих годин для денної форми: аудиторних – 4,2 год. самостійної роботи студента – 7,8 год.	відповідно до переліку https://zu.edu.ua/offic/licence.pdf	Лекції	
		18	6
		Практичні/Семінарські	
		24	10
		Лабораторні	
		–	–
		Самостійна робота	
		78	104
Індивідуальна робота			
–	–		
Вид контролю: екзамен			

СТРУКТУРА ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ

Назви тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Всього	У тому числі					Всього	У тому числі				
		Лекції	Практичні/Семінарські заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	Індивідуальні заняття		Лекції	Практичні/Семінарські заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	Індивідуальні заняття
Модуль I. Організаційні засади освіти дорослих: технологічний підхід												
Тема 1. Андрагогіка в системі сучасного людинознавства	12	2	2	–	8	–	16	2	2	–	12	–
Тема 2. Концептуальні основи розвитку освіти дорослих	12	2	2	–	8	–	12	–	–	–	12	–
Тема 3. Розвиток освіти дорослих в Україні (XX ст. – поч. XXI ст.)	12	2	2	–	8	–	14	–	–	–	14	–
Тема 4. Доросла людина як суб'єкт освіти і навчання	16	2	4	–	10	–	16	2	2	–	12	–
Тема 5. Неперервна освіта як фактор розвитку дорослої людини	12	2	2	–	8	–	14	–	–	–	14	–
Тема 6. Особливості навчання дорослих	16	2	4	–	10	–	14	–	2	–	12	–
Тема 7. Андрагогічний потенціал неформальної освіти дорослих	16	2	2	–	12	–	16	–	2	–	14	–
Тема 8. Форми і методи організації навчання дорослих	24	4	6	–	14	–	18	2	2	–	14	–
Разом за модулем 1	120	18	24	–	78	–	120	6	10	–	104	–
Усього годин	120	18	24	–	78	–	120	6	10	–	104	–

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ПІДГОТОВКИ ТА ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

I. Опрацювання змісту теми заняття

1. Готуючись до заняття, студент повинен уважно ознайомитися з метою та змістом практичного заняття.

2. Опрацювати тему заняття за конспектом лекції та в рекомендованих чи підібраних самостійно посібниках.

3. Виконати практичні завдання та вправи.

4. Здобувачі, які виступають у ролі педагога на занятті, обирають форму проведення заняття, готують епіграф до теми, розробляють завдання експрес-контролю, обирають наочність (блок-схеми, картки, таблиці, ілюстрації тощо), пишуть опорний конспект.

5. З підготовленим конспектом і завданнями для контролю знань доцільно звернутися до викладача для консультації.

II. Підготовка індивідуальних завдань

Передбачає виконання одного із запропонованих завдань (розробка тесту, аналіз статті, створення блок-схеми за опрацьованим джерелом, підбір вправи/завдання та ін.).

Щоб усі завдання були підготовлені, студент, який проводить заняття, повинен розподілити їх.

Зміст індивідуального завдання має бути донесений до інших здобувачів.

Алгоритм підготовки індивідуального завдання

- З'ясуйте зміст завдання та джерела, за якими ви їх можете розкрити.
- Опрацюйте відповідну літературу.
- Виконайте завдання, складіть план виступу/ усну доповідь за змістом завдання.
- Супроводжуйте зміст своєї доповіді наочним матеріалом (схеми, таблиці, ілюстрації, портрети, фото тощо).
- Дайте власний критичний аналіз та оцінку висвітленої проблеми.

III. Підготовка та проведення експрес-контролю:

Мета експрес-контролю – перевірити знання основних понять теми, що вивчається.

Експрес-контроль – письмовий контроль, який передбачає:

- а) формулювання питань у згорнутому вигляді (наприклад: “Андрагогіка – це ....(означення)”, “Ознаки акмеології як науки – .....(перерахувати)” тощо);
- б) чітку, коротку відповідь на поставлені запитання;
- в) швидкий темп проведення.

IV. Загальні правила розробки опорної схеми:

1. Схема складається на окремому (одному) аркуші паперу.
2. Опрацюйте теоретичний матеріал.
3. Виділіть *ключові блоки* навчального матеріалу (основна або центральна ідея, фундаментальна ідея; основні ідеї кожного запитання тощо).
4. Підготуйте *"кістяк" схеми*.
5. Повторюючи матеріал, доповніть загальну схему *необхідними деталями*.
6. Продумайте та підготуйте *ілюстрації-асоціації* для супроводу виділених блоків або схеми у цілому.

Технічні зауваження до розробки опорної схеми

- Для позначення основних ідей схеми використовуйте короткі слова/словосполучення або символи.
- Продумайте розміщення взаємозалежних позицій (на одному рівні; горизонтальне, вертикальне, лінійне, кругове, відцентрове розгалуження тощо).
- Використовуйте для роботи різнокольорову гаму, позначаючи однотипний матеріал однаковою кольором.
- Доповнюйте схему малюнками та символами.
- Використовуйте для виділення матеріалу рамки різних кольорів та форм.
- Регулярно переглядайте схеми, доповнюйте їх.
- Якщо тема вивчається декілька занять, доповнюйте її після отримання нової інформації.

V. Базові форми проведення практичних занять курсу «Технології навчання дорослих».

Семінар – форма навчання, яка передбачає обговорення проблем, що стосуються певної теми або матеріалу прослуханої лекції. У процесі підготовки до семінару студенти мають працювати над повідомленнями з окремих питань, проводити спостереження, збирати певний фактичний матеріал, відвідувати музеї, читати додаткову літературу, опрацьовувати державні документами тощо.

Особливістю семінарів під час вивчення курсу «Технології навчання дорослих» є не тільки оволодіння системою знань, але уміннями і навичками, що забезпечують можливість здійснення педагогічної діяльності з контингентом дорослих учнів.

Тренінг:

- спосіб перепрограмування наявної у людини моделі управління поведінкою та діяльністю;
- частина запланованої активності організації, спрямованої на збільшення професійних знань та умінь, або на модифікацію атитюдів (соціальних установок) та соціальної поведінки персоналу способами, що поєднуються з метою організації та вимогами діяльності.

Класифікація тренінгів

Ознаки	Види тренінгу
За формою проведення	Індивідуальний, груповий
За складом учасників	Реальні групи. Квазіреальні групи. Групи незнайомих людей.
За композицією	Однорідні групи (за віком, статтю, культуральними особливостями, професією, регіональними особливостями, індивідуально-психологічними характеристиками, мотивацією). Неоднорідні групи.
За рівнем змін	Суб'єктний (зміни відбуваються переважно на рівні умінь та навичок). Особистісний (зміни відбуваються переважно на рівні особистісних властивостей).
За метою і завданнями	Комунікативний тренінг. Інтелектуальний тренінг. Регулятивний тренінг. Тренінг спеціальних умінь

VI.Орієнтовна структура заняття

Етап заняття	Локальна частина	Види діяльності	Виконавці
I етап	Вступна частина	<ul style="list-style-type: none"> • Оголошення теми і завдань заняття, мотивація навчальної діяльності. • Актуалізація опорних знань. • Перевірка засвоєних знань:<ul style="list-style-type: none"> - експрес-контроль (тест, завдання на відтворення, моделювання, ін.)	
II етап	Основна частина	Обговорення теоретичних питань плану заняття. Презентація індивідуальних, групових завдань, виконання вправ і завдань, їх обговорення.	
III етап	Рефлексія та підсумки	Підведення підсумків заняття	

ТЕМАТИКА ТА ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ З ДИСЦИПЛІНИ

Практичне заняття 1

Тема. Андрагогіка в системі сучасного людинознавства.

Мета: з'ясувати предмет, завдання й особливості андрагогіки як науки.

Обладнання: опорна блок-схема базових понять, роздатковий матеріал, навчальні посібники з андрагогіки, словники, тестові завдання, анкети.

Основні поняття: «освіта», «освіта дорослих», «андрагогіка», «дорослість», концептуальні засади андрагогіки, базові категорії андрагогіки.

План

1. Значення освіти дорослих в сучасних умовах.
2. Становлення та шляхи розвитку андрагогіки.
3. Предмет, завдання андрагогіки.
4. Місце андрагогіки в системі наук.
5. Понятійний апарат «освіти дорослих».

Рекомендована література

Основна:

1. Архипова С. П. *Основи андрагогіки*: навч. посіб. Черкаси, 2002. 92с. – розд. 1.
2. Дубасенюк О., Самойленко О. *Основи андрагогіки (для фахівців у галузі освіти дорослих)*: навч.-метод.посібн. Житомир: Вид. ПП «Євро-Волинь», 2020. 336 с.
3. Марчук А. В. *Андрагогіка*: навч. посібник. Львів: ЛьвДУВС, 2020. 300 с. – тема 1.
4. Лук'янова Л. Б., Аніщенко О. В. *Освіта дорослих: короткий термінологічний словник*. Київ, Ніжин: Вид. ПП Лисенко М.М., 2014. 108 с.

Додаткова:

5. Дзюба Т. М., Коваленко О. Г. *Психологія дорослості з основами геронтології*: навч. посіб. Київ: Вид. Дім «Слово», 2013. 264 с.
6. Лук'янова Л. Б., Сігаєва Л. Є., Аніщенко О. В. та ін. *Освіта дорослих: теоретичні і методологічні засади*: [моногр.]. Київ: Пед. думка, 2012. 272 с.
7. *Освіта дорослих у перспективі змін: інновації, технології, прогнози*: колективна монографія / за ред. А. Василюк, А. Стоговського. Ніжин: Вид. ПП Лисенко М., 2017. 248 с.
9. Огієнко О. І., Литовченко І. М. *Андрагогічна модель навчання: американський контекст*: монографія. Київ: Центр учбової літератури, 2013. 234 с.

Завдання для індивідуально-групового виконання

Етап заняття	Локальна частина	Форма виконання завдання	Виконавці
I етап	Вступна частина	<ul style="list-style-type: none"> • Актуалізація теми заняття за попередньо обраною формою, методом роботи. • Перевірка засвоєних знань: експрес-контроль (тест, завдання на відтворення, моделювання, ін.)	
II етап	Основна частина	<i>Загальна участь магістрантів групи:</i> <ul style="list-style-type: none"> • обговорення теоретичних питань плану заняття; • презентація індивідуальних, групових завдань, виконання вправ і завдань, їх обговорення.	
III етап	Рефлексія та підсумки	Підведення підсумків заняття, обговорення перспективних очікувань	

		щодо завдань наступного практичного заняття	
--	--	---	--

Завдання для всіх студентів групи

1. Опрацювати конспект лекцій, посібники.
2. Підготуватися до перевірки основних понять теми.
3. Підготуватися до відповідей за планом заняття.
4. Виконати практичні завдання за змістом заняття.

Індивідуальні завдання

1. Актуалізувати тему заняття.
2. Здійснити опитування студентів групи за планом заняття. У ході опитування порівняти змістові характеристики поняття «освіта дорослих» на основі їх інтерпретації зарубіжними та вітчизняними науковцями.

3. Проаналізувати особливості освіти дорослих у сьогоденні.

Рекомендовані джерела:

а) Лук'янова Л. Б., Сігаєва Л. Є., Аніщенко О. В. та ін. *Освіта дорослих: теоретичні і методологічні засади:* [моногр.]. Київ: Пед. думка, 2012. С.19-21.

б) Огієнко О. І., Литовченко І. М. *Андрагогічна модель навчання: американський контекст:* монографія. Київ: Центр учбової літератури, 2013. С. 102-107.

Орієнтовний хід практичного заняття

І етап. Вступна частина

1. Актуалізація теми заняття.

Вправа 1. Визначення життєвих перспектив.

Мета виконання вправи – актуалізувати питання *життєвих перспектив та пріоритетів* дорослої людини.

Завдання. Кожен із учасників за командою педагога дає відповідь на запитання:

1. Чи уявляли Ви себе у літньому віці?

Так

Ні

2. Як виглядає Ваш «портрет літніх років»? (подайте словесний портрет або малюнок).

Учасники зображують на «портреті» лише ті риси, особливості, що відповідають їх уявленням щодо поставленого запитання.

3. Що Ви плануєте робити у літньому віці? На схилі років? Опишіть кожний віковий період п'ятьма дієсловами.

	Літній вік		Старечий вік
1		1	
2		2	
3		3	
4		4	
5		5	

Результати роботи – «портрети» – демонструють (або зачитують) іншим учасникам групи, обговорюють і роблять висновок про ключові життєві пріоритети дорослої людини.

Загальний висновок. _____

II етап. Основна частина.

2. *Перевірити знання основних понять теми заняття.*

Вправа «Асоціації».

Мета: сформувати в учасників через базові поняття теми заняття коло асоціацій, пов'язаних із нею.

Хід виконання вправи:

1. Ведучий пише на дошці ключові поняття, що стосуються теми заняття, і звертається до учасників з проханням записати на картках (у поданій таблиці) асоціації, які з'являються у них стосовно кожного з цих понять. Асоціації можна обирати із найрізноманітніших царин життя.

2. Для закріплення понять учасники відповідають на запитання: Що спільного є у названих словах? Як поняття пов'язані між собою??? та ін.

3. Провести опитування студентів за темою заняття.

Для викладення інформації за питанням плану студенти мають використати метод інфографіки, попередньо підготувавши схему, яка супроводжуватиме повідомлення/виклад питання, або має організувати роботу студентів з укладання блок-схеми, заготувавши для них інформацію/текст на аркуші паперу та необхідне обладнання.

Інфографіка – метод навчання, що дозволяє непідготовленій аудиторії передавати великий обсяг інформації шляхом поєднання тексту і графіки.

Мета: навчити за допомогою графіки та ключових слів теми доносити інформацію до відома учасників навчального процесу.

Особливості виконання: будується нелінійним шляхом (текст можна читати в різних напрямках); дозволяє навчання зробити творчим процесом.

Етапи виконання роботи в групі:

1. Заплановану для обговорення тему розміщуємо на робочій дошці, фліпчарті (офісний мольберт – магнітно-маркерна дошка).

2. Кожній попередньо визначеній міні-групі дається роздрук тексту (це можуть бути різні інформаційні блоки за темою заняття).

3. Учасники отримують завдання переробити цей текст на плакат. Умови: мінімум тексту з подальшим проведенням презентації (для презентації підбирають форму, що була б зрозумілою і дозволила учасникам запам'ятати матеріал).

Для роботи учасники можуть використовувати різнокольорові фломастери, клей, кольоровий папір тощо.

4. Покрокове виготовлення плакату: 1) зміст; 2) інформація; 3) графіка.

5. Час виконання завдання залежить від складності тексту й рівня готовності групи (оптимальний час – близько 30 хвилин).

4. Проаналізувати особливості освіти дорослих у сучасних умовах (представити на занятті інформацію, попередньо обравши відповідну форму: блок-схему, міні-презентацію тощо):

а) Лук'янова Л. Б., Сігасва Л. Є., Аніщенко О. В. та ін. *Освіта дорослих: теоретичні і методологічні засади*: [моногр.]. Київ: Пед. думка, 2012. (С.19-21).

б) Огієнко О. І., Литовченко І. М. *Андрагогічна модель навчання: американський контекст*: монографія. Київ: Центр учбової літератури, 2013. С. 102-107.

III етап. Рефлексія та підсумки

Питання для самоперевірки та контролю засвоєння знань

1. *Визначте роль освіти в сучасних умовах.*
2. *Чому освіта дорослих є актуальною у сьогоднішній час?*
3. *Порівняйте різні тлумачення поняття «андрагогіка».*
4. *Визначте чинники, які сприяли розвитку освіти дорослих. З'ясуйте відмінні риси педагогіки та андрагогіки.*
5. *Прокоментуйте висловлювання: «Освіта дорослих – пріоритет ХХ століття»?*
6. *Дискусія про мету і зміст освіти в сучасних умовах. Ідеал людини освіченої.*
7. *Назвіть історичні передумови розвитку андрагогічної науки?*
8. *Що вивчає андрагогіка?*

Практичне заняття 2

Тема. Концептуальні основи нової парадигми освіти

Мета: розглянути зі студентами концептуальні засади нової парадигми освіти, проаналізувати нормативно-правову базу освіти дорослих.

Обладнання: опорна схема, роздатковий матеріал, підручники, навчальні посібники з андрагогіки, словники.

Основні поняття: концептуальні засади андрагогіки, професіоналізація, формальна та неформальна освіта, інформальна або самоосвіта.

План

1. Освіта як соціокультурний феномен.
2. Концептуальні основи сучасної парадигми освіти.
3. Законодавче і нормативно-правове забезпечення освіти дорослих
4. Професіоналізація освіти дорослих.
5. Види освіти дорослих (формальна, неформальна, інформальна), їх змістова характеристика та специфіка.

Рекомендована література

Основна:

1. Марчук А. В. *Андрагогіка*: навч. посібник. Львів: ЛьвДУВС, 2020. 300 с. – тема 3.
2. Дубасенюк О., Самойленко О. *Основи андрагогіки (для фахівців у галузі освіти дорослих)*: навч.-метод.посібн. Житомир: Вид. ПП «Євро-Волинь», 2020. 336 с.
3. Освіта дорослих. Режим доступу: <https://bit.ly/41X1mi1>
4. *Освіта дорослих: короткий термінологічний словник* / Авт.-упор. Лук'янова Л.Б., Аніщенко О.В. Київ; Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2014. 108 с.

Додаткова:

1. Дзюба Т. М., Коваленко О. Г. *Психологія дорослості з основами геронтології*: навч. посіб. Київ: Вид. Дім «Слово», 2013. 264 с.
2. Огієнко О. І., Литовченко І. М. *Андрагогічна модель навчання: американський контекст*: монографія. Київ: Центр учбової літератури, 2013. 234 с.
3. *Освіта дорослих: теоретичні і методологічні засади: монографія* / авт. кол. Л. Б. Лук'янова, Л. Є. Сігасва, О. В. Аніщенко та ін. Київ: Педагогічна думка, 2012. 272 с.
4. *Освіта дорослих у перспективі змін: інновації, технології, прогнози*: колективна монографія / за ред. А. Василюк, А. Стоговського. Ніжин: Вид. ПП Лисенко М., 2017. 248 с.

Завдання для індивідуально-групового виконання

Етап заняття	Локальна частина	Форма виконання завдання	Виконавці
I етап	Вступна частина	<ul style="list-style-type: none"> • Актуалізація теми заняття за попередньо обраною формою, методом роботи. • Перевірка засвоєних знань: експрес-контроль (тест, завдання на відтворення, моделювання, ін.)	
II етап	Основна частина	<i>Загальна участь магістрантів групи:</i> <ul style="list-style-type: none"> • обговорення теоретичних питань плану заняття; • презентація індивідуальних, групових завдань, виконання вправ і завдань, їх обговорення.	
III етап	Рефлексія та підсумки	Підведення підсумків заняття, обговорення перспективних очікувань щодо завдань наступного практичного заняття	

Завдання для всіх студентів групи

1. Опрацювати конспект лекцій, посібники.
2. Підготуватися до перевірки основних понять теми.
3. Підготуватися до відповідей за планом заняття.
4. Виконати тестові завдання за планом заняття.

Індивідуальні завдання

1. Актуалізувати тему заняття.
2. Перевірити знання основних понять теми заняття.
3. Провести опитування студентів за планом заняття (у формі, що відповідає андрагогічним засадам навчального процесу).
4. Охарактеризувати андрагогічну й педагогічну моделі навчання, визначити їх особливості (рекомендовані джерела: Лук'янова Л. Б., Сігаєва Л. Б., Аніщенко О. В. та ін. *Освіта дорослих: теоретичні і методологічні засади: монографія*. Київ: Пед. думка, 2012. С. 19-21; Огієнко О. І., Литовченко І. М. *Андрагогічна модель навчання: американський контекст : монографія*. Київ: Центр учбової літератури, 2013. С. 102-107).

Орієнтовний хід практичного заняття

I етап. Вступна частина.

1. Актуалізація теми заняття.

Виконання вправи «Колесо життя».

Завдання учасникам: позначити ті буденні сфери, в яких знадобиться знання андрагогіки. Обґрунтувати свою думку.

	<i>Сфера застосування</i>	<i>Призначення</i>	<i>Обґрунтування думки</i>
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			
8			

Загальний висновок.

II етап. Основна частина.

2. *Перевірити знання основних понять теми заняття (у формі, що відповідає андрагогічним засадам навчального процесу).*

Вправа «Алфавіт».

Мета: сформувати в учасників через базові поняття теми заняття коло асоціацій, пов'язаних із нею.

Хід виконання вправи:

1. Ведучий пропонує учасникам (індивідуально або ж у групі) пригадати якомога більше слів (категорій, понять, термінів), пов'язаних з темою заняття і розташувати їх на аркуші в алфавітному порядку.

2. Після завершення роботи учасники знайомлять інших з одержаними результатами.

3. Провести опитування студентів за темою заняття.

У процесі опитування звернути увагу різні підходи вітчизняних і зарубіжних науковців до визначення предмету андрагогіки.

Робочий варіант виконання завдання:

Вправа «Попередній іспит».

Мета: повторення і засвоєння вивченого теоретичного матеріалу.

Хід виконання вправи:

1. Ведучий звертається до кожного студента з завданням написати на аркуші паперу одне запитання за темою заняття (ведучому заздалегідь продумати ризики стосовно повторюваності запитань).

2. Після завершення роботи всі папірці із запитаннями розкладаються на столі, як на іспиті.

3. Кожен учасник навмання бере картку з запитаннями, читає його вголос і відповідає (У разі потреби інші учасники або ведучий доповнюють відповідь).

*4. Проаналізувати особливості андрагогічної і педагогічної моделей навчання (Рекомендовані джерела: Лук'янова Л. Б., Сігаєва Л. Б., Аніщенко О. В. та ін. *Освіта дорослих: теоретичні і методологічні засади: монографія*. Київ: Пед. думка, 2012. С. 19-21; Огієнко О. І., Литовченко І. М. *Андрагогічна модель навчання: американський контекст: монографія*. Київ: Центр учбової літератури, 2013. С. 102-107).*

III етап. Рефлексія та підсумки

Питання для самоперевірки та контролю засвоєння знань

1. Педагог і андрагог: спільні та відмінні риси цих професій.

2. Які нові ознаки вносить андрагогіка в наше уявлення про освіту як соціальне явище?

3. З'ясуйте основні ознаки формальної, неформальної й інформальної освіти.

4. Назвіть концептуальні засади нової парадигми освіти.

Практичне заняття 3

Тема. Розвиток освіти дорослих в Україні (XX ст. – початок XXI ст.)

Мета: розглянути особливості розвитку вітчизняної освіти дорослих у 20 столітті.

Обладнання: опорна схема, посібники, словники, презентації.

Основні поняття: освіта дорослих в Україні, освітні потреби дорослої людини, адаптація до умов життя, тенденції розвитку вітчизняної освіти дорослих.

План

1. Освіта дорослих учнів в Україні: етапи та специфіка розвитку.
2. Розвиток освіти дорослих в Україні у контексті реалізації міжнародних програм.
3. Особливості адаптації дорослого до умов життя в пострадянському суспільстві (90-ті рр. 20 століття).
4. Тенденції розвитку освіти дорослих в Україні на початку 21 століття.
5. Перспективні напрями розвитку освіти дорослих в країні.

Рекомендована література

Основна:

1. Огієнко О. І., Литовченко І. М. *Андрагогічна модель навчання: американський контекст: монографія*. Київ, 2013. 234 с.
2. Фельцман І.М. Історія становлення теорії освіти дорослих у Європі. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»*. 2017. Випуск 1 (40). С.299-300.
3. Сігаєва Л. Є. *Освіта дорослих в Україні (друга половина XX ст. – початок XXI ст.: моногр.* Київ: ТОВ ВД «ЕКМО», 2010. 420 с.
4. Сігаєва Л.Є. Тенденції розвитку освіти дорослих в Україні в другій половині XX століття. *Науковий вісник МДУ ім. В. Сухомлинського. Пед. науки*. Вип. 1.33. С. 97-100.

Додаткова:

1. Дзюба Т. М., Коваленко О. Г. *Психологія дорослості з основами геронтології: навч. посіб.* Київ: Вид. дім «Слово», 2013. 264 с.
2. Лук'янова Л. Б., Сігаєва Л. Є., Аніщенко О. В. та ін. *Освіта дорослих: теоретичні і методологічні засади: монографія*. Київ: Пед. думка, 2012. 272 с.
3. Лук'янова Л. Б., Аніщенко О. В., упор. *Освіта дорослих: короткий термінологічний словник*. Київ, Ніжин: Вид. ПП Лисенко М.М., 2014. 108 с.

Завдання для індивідуально-групового виконання

Етап заняття	Локальна частина	Форма виконання завдання	Виконавці
I етап	Вступна частина	<ul style="list-style-type: none"> • Актуалізація теми заняття за попередньо обраною формою, методом роботи. • Перевірка засвоєних знань: експрес-контроль (тест, завдання на відтворення, моделювання, ін.)	
II етап	Основна частина	<i>Загальна участь магістрантів групи:</i> <ul style="list-style-type: none"> • обговорення теоретичних питань плану заняття; • презентація індивідуальних, групових завдань, виконання вправ і завдань, їх обговорення.	
III етап	Рефлексія та підсумки	Підведення підсумків заняття, обговорення перспективних очікувань щодо завдань наступного практичного заняття	

Завдання для всіх студентів групи

1. Опрацювати конспект лекцій, посібники.
2. Підготуватися до перевірки основних понять теми.
3. Підготуватися до відповідей за планом заняття.
4. Виконати тестові завдання за планом заняття.

Індивідуальні завдання

1. Актуалізувати тему заняття.
2. Перевірити знання основних понять теми заняття.
3. Провести опитування студентів за темою заняття. У ході опитування порівняти змістові характеристики поняття «освіта дорослих» на основі їх інтерпретації зарубіжними та вітчизняними науковцями.
4. Підготувати повідомлення «Університети третього віку: вітчизняні реалії і перспективи розвитку» (за матеріалами педагогічних періодичних видань) (методику виконання завдання див. Тема 1).

Орієнтовний хід практичного заняття

I етап. Вступна частина

1. Актуалізація теми заняття.

Запитання та обговорення:

- 1) Які актуальні потреби дорослих на сучасному етапі можете визначити?
- 2) Які є об'єктивні/суб'єктивні причини їх виникнення?
- 3) Які потенційні шляхи/способи реалізації потреб дорослих?

	<i>Актуальні потреби дорослих</i>	<i>Способи реалізації потреб</i>
<i>1</i>		
<i>2</i>		
<i>3</i>		

Загальний висновок

II етап. Основна частина

2. *Перевірити знання основних понять теми заняття.*

Вправа «Карта свідомості»

Мета: сформувати в учасників через базові поняття теми заняття коло асоціацій, пов'язаних із нею; унаочнити всі аспекти теми, що обговорюється.

Хід виконання вправи:

1. Ведучий робить заготовку для виконання вправи, де по центру великого аркуша паперу малює коло, в ньому – прописується тема, що обговорюється (аналогічне завдання можна дати кожному студенту для індивідуального виконання).

2. На занятті студентам дається декілька завдань:

а) виділити та розмістити навколо теми базові поняття;

б) до кожного із виділених базових понять прописати ключові слова, що їх характеризують;

в) лініями, стрілками, штрих-пунктиром встановити зв'язки між виділеними поняттями.

3. *Провести опитування студентів за темою заняття.*

Вправа «Історична мандрівка».

Мета: закріпити теоретичний матеріал шляхом історико-педагогічного аналізу.

Хід виконання вправи:

1. Ведучий готує матеріали для роботи на занятті:

а) плакат, на якому у довільній формі виділено етапи розвитку освіти дорослих в Україні;

б) картки з коротким описом характеристики конкретного етапу розвитку освіти дорослих в Україні (виділення основних фактів, тенденцій тощо).

2. На занятті студенти виконують такі завдання:

а) навмання беруть картку, знайомляться з її текстовою частиною;

б) у ході виступу знаходять описаний у картці етап на загальному плакаті;

в) доводять, що мають опис саме цього етапу, посилаючись на конкретні події та факти;

г) за потребою доповнюють текст картки.

3. Робота з таблицею.

Завдання: встановити відповідність етапів розвитку освіти дорослих в Україні та їх періодів.

Таблиця 1

Періодизація розвитку освіти дорослих в Україні в II половині 20 – на поч. 21 століття

№	Період		Етапи
1	50-60-і рр. 20 ст.	А	Адаптація дорослих до нових умов життя у пострадянському суспільстві
2	70-80-і рр. 20 ст.	Б	Розвиток освіти дорослих з початку незалежності України й дотепер
3	Початок 90-х рр. 20 ст. – кінець 20 ст.	В	Етап післявоєнного відродження
4	Початок 21 ст.	Г	Розвиток ідеї неперервного навчання

4. Підготувати повідомлення «Університети третього віку: вітчизняні реалії і перспективи розвитку» (за матеріалами педагогічних періодичних видань).

III етап. Рефлексія та підсумки

Запитання для самоперевірки та контролю засвоєння знань

1. Розкрийте актуальність проблеми освіти дорослих в Україні.
2. Проаналізуйте визначальні риси розвитку освіти дорослих в Україні у контексті реалізації міжнародних програм.
3. Охарактеризуйте проблему адаптації людини до життя впострадянському суспільстві (90-ті роки 20 ст.) (Лук'янова Л. Б. , Сігаєва Л. Є. , Аніщенко О. В. та ін. *Освіта дорослих: теоретичні і методологічні засади*: монографія. Київ: Пед. думка, 2012. С. 74-79).
4. Обґрунтуйте тенденції розвитку освіти дорослих в Україні на початку ХХІ ст. (Лук'янова Л. Б. , Сігаєва Л. Є. , Аніщенко О. В. та ін. *Освіта дорослих: теоретичні і методологічні засади*: монографія. Київ: Пед. думка, 2012. С. 79-93).
5. Окресліть перспективні напрями розвитку освіти дорослих в Україні? (Лук'янова Л. Б. , Сігаєва Л. Є. , Аніщенко О. В. та ін. *Освіта дорослих: теоретичні і методологічні засади*: монографія. Київ: Пед. думка, 2012. 272 С. 93-104).

Практичне заняття 4

Тема. Доросла людина як суб'єкт освіти і навчання.

Мета: розглянути зі студентами особливості дорослої людини як суб'єкта освіти та навчання.

Обладнання: блок-схема заняття, роздаткові матеріали, посібники, словники, картки, таблиці.

Основні поняття: дорослість, доросла людина, періодизація життя дорослої людини, психофізичні закономірності розвитку дорослих, кризи розвитку особистості.

План

1. Дорослість як етап життєвого циклу людини.
2. Періодизація життя дорослої людини.
3. Основні психофізичні закономірності розвитку дорослих.
4. Кризи розвитку дорослої людини і кризові ситуації.

Рекомендована література

Основна

1. Архипова С.П. *Основи андрагогіки*: навч. посіб. Черкаси, 2002. 92 с. Тема 2.
2. Дубасенюк О., Самойленко О. *Основи андрагогіки (для фахівців у галузі освіти дорослих)*: навч.-метод.посібн. Житомир: Вид. ПП «Євро-Волинь», 2020. 336 с.
3. Марчук А. В. *Андрагогіка*: навч. посібник. Львів: ЛьвДУВС, 2020. 300 с. Тема 2.
4. Лук'янова Л. Б., Аніщенко О. В., упор. *Освіта дорослих: короткий термінологічний словник*. Київ, Ніжин: Вид. ПП Лисенко М.М., 2014. 108 с.

Додаткова

1. Лук'янова Л. Б., Сігаєва Л. Є., Аніщенко О. В. та ін. *Освіта дорослих: теоретичні і методологічні засади*: монографія. Київ: Пед. думка, 2012. 272 с.
2. Дзюба Т. М., Коваленко О. Г. *Психологія дорослості з основами геронтології*: навч. посіб. Київ: Вид. дім «Слово», 2013. 264 с.
5. *Життєві кризи особистості*: наук. метод. посіб.: у 2 ч. / Ін т змісту і методів навчання; В. М. Доній, Г. М. Несен, Л. В. Сохань [та ін.] Київ, 1998. Ч. 1: Психологія життєвих криз особистості.
6. Лук'янова Л. Б., Сігаєва Л. Є., Аніщенко О. В. та ін. *Освіта дорослих: теоретичні і методологічні засади*: монографія. Київ: Пед. думка, 2012. 272 с.

Завдання для індивідуально-групового виконання

Етап заняття	Локальна частина	Форма виконання завдання	Виконавці
I етап	Вступна частина	<ul style="list-style-type: none"> • Актуалізація теми заняття за попередньо обраною формою, методом роботи. • Перевірка засвоєних знань: експрес-контроль (тест, завдання на відтворення, моделювання, ін.)	
II етап	Основна частина	<i>Загальна участь магістрантів групи:</i> <ul style="list-style-type: none"> • обговорення теоретичних питань плану заняття; • презентація індивідуальних, групових завдань, виконання вправ і завдань, їх обговорення.	
III етап	Рефлексія та підсумки	Підведення підсумків заняття, обговорення перспективних очікувань щодо завдань наступного практичного заняття	

Завдання для всіх студентів групи

1. Опрацювати конспект лекцій, підручники.
2. Підготуватися до перевірки основних понять теми.
3. Підготуватися до відповідей за планом заняття.

Індивідуальні завдання

1. Актуалізувати тему заняття.
2. Перевірити знання основних понять теми заняття.
3. Провести опитування студентів за темою заняття.
4. Проаналізуйте психологічні особливості дорослого учня та презентуйте студентам у формі схеми/таблиці (Панченко С. *Психологічні особливості дорослої людини як суб'єкта навчання*. Режим доступу: [Panchenko Adult Education As A Subject.pdf](http://Panchenko_Adult_Education_As_A_Subject.pdf) (soippo.edu.ua))

Орієнтовний хід практичного заняття

I етап. Вступна частина.

1. Актуалізація теми заняття

Робочий варіант виконання завдання:

Вправа «Оголошення».

Мета: актуалізувати вивчення теми заняття.

Хід виконання вправи:

1. Ведучий заздалегідь у жартівливій формі складає оголошення про надання своїх послуг, що пов'язано з темою заняття. В оголошенні варто звернути увагу на свою професійну унікальність, варто вмістити інформацію, що свідчить про переваги, які не може запропонувати інший спеціаліст тощо.

2. Після представлення ведучим оголошення група має поставити будь-які запитання стосовно змісту оголошення, щоб переконатись, чи дійсно варто скористатися послугами даного фахівця.

Загальний висновок (під керівництвом ведучого).

II етап. Основна частина.

2. Перевірити знання основних понять теми заняття.

Вправа «Асоціації».

Мета: сформувати в учасників через базові поняття теми заняття коло асоціацій, пов'язаних із нею.

Хід виконання вправи:

1. Ведучий заздалегідь пише на дошці ключові поняття, що стосуються теми заняття.

2. Студентам дається завдання записати на картках асоціації, які з'являються у

них стосовно кожного з цих понять.

3. Ведучий керує обговоренням питань: Чи існує зв'язок між названими асоціаціями щодо одного поняття? Яка з асоціацій більше відповідає змісту поняття і чому?

3. *Провести опитування студентів за запропонованим планом.*

5. Використовуючи різні джерела, проаналізуйте психологічні особливості дорослого учня та презентуйте студентам у формі схеми/таблиці.

(Рекомендоване джерело: Панченко С. *Психологічні особливості дорослої людини як суб'єкта навчання*. Режим доступу: [Panchenko_Adult_Education_As_A_Subject.pdf \(soippo.edu.ua\)](http://soippo.edu.ua/Panchenko_Adult_Education_As_A_Subject.pdf))

III етап. Рефлексія та підсумки

Питання для самоперевірки та контролю засвоєння знань

1. Визначте специфічні властивості дорослих учнів.
2. Поясніть значення термінів «дорослість», «зрілість». Чи впливають такі характеристики на ставлення до навчання?
3. Якою мірою освіта допомагає людині усвідомлювати проблеми дорослого життя?
4. Надайте характеристику етапів життя дорослої людини.
5. З'ясуйте, чи впливають психофізіологічні закономірності розвитку дорослих на результат навчання. Як їх має враховувати андрагог?
6. Дайте характеристику криз дорослої людини.
8. Поміркуйте, чи траплялися у вашому житті кризи. Як ви їх додали? Які елементи змісту та методів освіти дорослих сприятимуть подоланню криз?

Практичне заняття 5

Тема. Освіта дорослих у загальноцивілізаційному контексті

Мета: обговорити зі студентами роль освіти дорослих та місце в життєдіяльності дорослої людини, з'ясувати сутність поняття «грамотність» та її функції як індикатора та показника ефективності освіти.

Обладнання: опорна схема, дидактичні матеріали, навчальні посібники, словники, картки.

Основні поняття: освіта, соціокультурні функції освіти, освітні орієнтації, соціалізація дорослих, грамотність.

План

1. Освіта в структурі діяльності людини.
2. Освітні запити дорослих.
3. Вплив освіти на соціалізацію різних груп дорослих.
4. Грамотність людини як соціальний індикатор і показник ефективності освіти. Характеристика видів грамотності.

Рекомендована література

Основна

1. Архипова С.П. *Основи андрагогіки*: навч. посіб. Черкаси, 2002. 92с. – тема 3.
2. Дубасенюк О., Самойленко О. *Основи андрагогіки (для фахівців у галузі освіти дорослих)*: навч.-метод.посібн. Житомир: Вид. ПП «Євро-Волинь», 2020. 336 с.
3. Лук'янова Л. Б., Аніщенко О. В., упор. *Освіта дорослих: короткий термінологічний словник*. Київ, Ніжин: Вид. ПП Лисенко М.М., 2014. 108 с.

Додаткова:

1. Вихрущ А. В., Вихрущ В. О., Романишина Л. М. *Загальні основи андрагогіки*: навч. посіб. Тернопіль: Крок, 2018. 351 с.
2. Дзюба Т. М., Коваленко О. Г. *Психологія дорослості з основами геронтології*: навч. посіб. Київ: Вид. дім «Слово», 2013. 264 с.
3. Огієнко О. І., Литовченко І. М. *Андрагогічна модель навчання: американський контекст: монографія*. Київ, 2013. 234 с.
4. Лук'янова Л. Б., Сігаєва Л. Є., Аніщенко О. В. та ін. *Освіта дорослих: теоретичні і методологічні засади*: монографія. Київ: Пед. думка, 2012. 272 с.
5. Лук'янова Л. *Технології навчальної діяльності в освіті дорослих. Інформаційно-телекомунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи*: зб. наук. праць / за ред. М. М. Козяра та Н. Г. Ничкало. Львів: ЛДУ БЖД, 2012. Ч. 2. С. 75-78.
6. Марчук А. В. *Андрагогіка*: навч. посібник. Львів: ЛьвДУВС, 2020. 300 с.

Завдання для індивідуально-групового виконання

Етап заняття	Локальна частина	Форма виконання завдання	Виконавці
I етап	Вступна частина	<ul style="list-style-type: none"> • Актуалізація теми заняття за попередньо обраною формою, методом роботи. • Перевірка засвоєних знань: експрес-контроль (тест, завдання на відтворення, моделювання, ін.)	
II етап	Основна частина	<i>Загальна участь магістрантів групи:</i> <ul style="list-style-type: none"> • обговорення теоретичних питань плану заняття; • презентація індивідуальних, групових завдань, виконання вправ і завдань, їх обговорення.	
III етап	Рефлексія та підсумки	Підведення підсумків заняття, обговорення перспективних очікувань щодо завдань наступного практичного заняття	

Завдання для всіх студентів групи

1. Опрацювати конспект лекцій, посібники.
2. Підготуватися до перевірки основних понять теми.
3. Підготуватися до відповідей за планом заняття.
4. Виконати тестові завдання за планом заняття.

Індивідуальні завдання

1. Актуалізувати тему заняття.
2. Перевірити знання основних понять теми заняття.
3. Провести опитування студентів за темою заняття. У ході опитування порівняти змістові характеристики поняття «освіта дорослих» на основі їх інтерпретації зарубіжними та вітчизняними науковцями.
4. Проаналізувати роль освіти в житті дорослої людини, з урахуванням різних вікових етапів (з якою метою, які мотиви, як корелює з життєвою ситуацією дорослого, кому найбільше потрібна освіта/навчання).

Орієнтовний хід практичного заняття

I етап. Вступна частина

1. Актуалізація теми заняття у попередньо обраній формі, що відповідає андрагогічним засадам навчального процесу.

Вправа для включення в роботу «Будинок, дерево, собака»

Мета: включитися в роботу на занятті.

Тривалість: 10 хвилин

Опис

Учасники працюють у парах. Кожна пара отримує чистий аркуш паперу та одну ручку (найкраще підходять товсті маркери, але звичайні ручки чи олівці також згодяться). Під час виконання завдання розмовляти заборонено. Обидва учасники беруть одну ручку одночасно і малюють будинок, дерево, собаку, а також ставлять підпис під їхнім спільним малюнком. Обидва учасники повинні тримати ручку разом протягом усього процесу малювання.

Вони можуть використати псевдонім для підпису, але таке рішення має бути прийняте мовчки!

Якщо кількість учасників у групі непарна, це завдання може виконувати група у кількості трьох осіб.

Готові малюнки вивішуються на стіні. Учасники коротко коментують те, що відбувалося з ними під час виконання вправи і як вони її сприйняли.

II етап. Основна частина

2. Перевірити знання основних понять теми заняття).

Методика «Відкритий простір»

Мета: обговорити питання/проблеми освіти і грамотності дорослої людини у формі відкритого спілкування.

Методика проведення:

«Відкритий простір» (ВП) – це методика проведення зустрічі, яка дозволяє індивідам і групам досягати більшого ефекту в роботі, швидко розвиватися, удосконалюючи свої навички дослідження життя і вирішення проблем. Вона створює умови для того, щоб максимально розкрити можливий потенціал індивідів.

У зустрічі за «ВП» є декілька основних характеристик:

Стільці ставляться в коло, що сприяє спілкуванню (жодних столів!).

Роль фасилітатора – відкрити простір і тримати його відкритим. Процес надає можливість розкритися потенціалу кожної людини.

План зустрічі створюється учасниками зустрічі.

Пояснивши, як проходить процес роботи, фасилітатор відкриває зустріч і дає можливість групі розробити план роботи, визначивши питання, які важливі для учасників при обговоренні теми зустрічі. Учасники пишуть свої питання на аркуші паперу, оголошують їх всім учасникам і потім наклеюють на стіну з планом роботи. Вони також додають місце і час, які заздалегідь визначаються для проведення зустрічі підгруп.

Коли всі питання розміщені, учасники підходять до «ринкової площі» і підписуються під тими питаннями, запропонованими для дискусії, які їх цікавлять (так створюються підгрупи). Фасилітатор йде зі сцени, підгрупи самостійно регулюють свої дискусії і роблять звіт з напрацьованих матеріалів, які в кінці дискусії надаються для читання всім.

Далі – підсумки, які визначають зобов'язання учасників у процесі вирішення питань у майбутньому.

3. Здійснити опитування студентів за планом заняття. У процесі опитування сформулювати мету і завдання, які варто вирішувати в роботі з людьми літнього віку.

III етап. Рефлексія та підсумки

Запитання для самоперевірки та контролю засвоєння знань

1. Визначте місце освіти в структурі діяльності людини?
2. Поміркуйте, чому освіта є одним із видів людської діяльності?
3. Що таке освітній запит? Чи можемо вважати, що дорослі мають специфічні освітні запити?
4. Як потрібно розуміти висловлювання: «освіта – це єдиний цивілізований шлях піднесення особистості й вивільнення/розкриття її потенційних творчих можливостей»?
5. Розтлумачте поняття «грамотність». Які є види грамотності?
6. Обґрунтуйте тезу/висловіть міркування: «грамотність – це якісна характеристика соціального й життєвого досвіду людини».
7. Чи згодні ви з думкою, що грамотність – це якісна характеристика соціального і життєвого досвіду людини?
8. Як ви розумієте поняття «третій вік»? Яке призначення та роль університетів третього віку?
9. Сформулюйте мету і завдання, які, на вашу думку, слід вирішувати в роботі з людьми похилого віку.
10. Поміркуйте та поясніть специфіку освітніх потреб дорослих осіб чоловічої й жіночої статі.

Практичне заняття 6

Тема. Неперервна освіта як фактор розвитку дорослої людини.

Мета: ознайомитися з концептуальними основами системи неперервної освіти, з'ясувати роль та механізм підвищення кваліфікації/ стажування дорослої людини.

Обладнання: блок-схема заняття, роздаткові матеріали, посібники, словники, бланки тестів.

Основні поняття: неперервна освіта, принципи розвитку неперервної освіти, підвищення кваліфікації, стажування, освіта впродовж життя.

План

1. Сутність і значення неперервної освіти.
2. Мета, завдання і принципи неперервної освіти.
3. Розвиток неперервної освіти в Україні.
4. Принципи цілісної системи неперервної освіти.
5. Освіта дорослих у структурі освіти впродовж життя. Самоосвіта дорослих у системі неперервної освіти.
6. Підвищення кваліфікації в системі неперервної освіти фахівця.

Рекомендована література

1. Архипова С.П. *Основи андрагогіки*: Навчальний посібник. Черкаси, 2002. 92 с.
2. Марчук А. В. *Андрагогіка*: навч. посібник. Львів: ЛьвДУВС, 2020. 300 с.
3. Дубасенюк О., Самойленко О. *Основи андрагогіки (для фахівців у галузі освіти дорослих)*: навч.-метод. посібн. Житомир: Вид. ПП «Євро-Волинь», 2020. 336 с.
4. Лук'янова Л. Б., Аніщенко О. В., упор. *Освіта дорослих: короткий термінологічний словник*. Київ, Ніжин: Вид. ПП Лисенко М.М., 2014. 108 с.
5. Лук'янова Л. Б., Сігаєва Л. Є., Аніщенко О. В. та ін. *Освіта дорослих: теоретичні і методологічні засади*: монографія. Київ: Пед. думка, 2012. 272 с.
6. *Система неперервної освіти: здобутки, пошуки, проблеми*. Чернівці, 1996.
7. Лук'янова Л. Б., Аніщенко О. В., Сігаєва Л. Є., Зінченко С. В., Баніт О. В., Дорошенко Н. І. *Сучасні технології освіти дорослих*: посіб. Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2013.

Завдання для індивідуально-групового виконання

Етап заняття	Локальна частина	Форма виконання завдання	Виконавці
I етап	Вступна частина	<ul style="list-style-type: none"> • Актуалізація теми заняття за попередньо обраною формою, методом роботи. • Перевірка засвоєних знань: експрес-контроль (тест, завдання на відтворення, моделювання, ін.)	
II етап	Основна частина	<i>Загальна участь магістрантів групи:</i> <ul style="list-style-type: none"> • обговорення теоретичних питань плану заняття; • презентація індивідуальних, групових завдань, виконання вправ і завдань, їх обговорення.	
III етап	Рефлексія та підсумки	Підведення підсумків заняття, обговорення перспективних очікувань щодо завдань наступного практичного заняття	

Завдання для всіх студентів групи

1. Опрацювати конспект лекцій, посібники.
2. Підготуватися до перевірки основних понять теми.
3. Підготуватися до відповідей за планом заняття.
4. Виконати тестові завдання за планом заняття.

Індивідуальні завдання

1. Актуалізувати тему заняття.
2. Перевірити знання основних понять теми заняття (знати і вміти пояснити).
3. Провести опитування студентів за планом заняття.
4. Підготувати повідомлення про ресурси (програми/платформи/курси/тощо), які надають можливість здобувати самоосвіту, проходити стажування, підвищувати професійну кваліфікацію.

Орієнтовний хід практичного заняття

I етап. Вступна частина

1. Актуалізація теми заняття у попередньо обраній формі, що відповідає андрагогічним засадам навчального процесу.

Виконання вправи «Детективи»

Мета: налагодити взаємодію та обмін відомостями, зворотний зв'язок, використання інформації, надати оцінку.

Опис

Учасників розподіляють на групи по 4-6 осіб. Кожна група обмірковує тему і спільно формулює не більше як три питання, щодо яких хотіла б одержати більше інформації, ідей чи думок. Потім група обирає одну особу, котра буде детективом, якого найняли всі інші члени групи. Завдання детектива полягає в пошуку відповідей на поставлені запитання. Інші учасники в групі стають експертами; їхнім завданням буде запропонувати детективам з інших груп відповіді на їхні запитання.

Детектив кожної групи спілкується з експертами з інших груп, ставить запитання і занотовує одержані на них відповіді. Через п'ять хвилин детективи переходять, рухаючись за годинниковою стрілкою до наступної групи, і повторюють процес. Після того як детективи поспілкувалися з усіма групами, вони повертаються до своєї групи і надають їй отримані відповіді.

Під час заключного загального обговорення кожна група представляє короткий підсумок своєї роботи.

Завдання: Записати три проблемні запитання за темою, які б поставили студентам на занятті.

II етап. Основна частина

2. Перевірити знання основних понять теми заняття.

Вправа «Метаплан»

Мета: організувати обговорення у вигляді повідомлень, запитань, ключових аспектів на картках.

Хід використання методу:

Учасники індивідуально формулюють свої повідомлення та чітко записують їх на картках стовно визначеної теми. Вони зачитують і при цьому чіпляють картки без всякого порядку на стенді. Потім картки можуть бути впорядковані й опрацьовуватися далі в групах або по пунктах готується вирішальна дискусія.

Робота з картками є можливою також у великій групі і дає можливість висловитись у письмовій формі усім учасникам. Усім надається слово. Жоден вклад не повинен загубитися. Цим досягається можливість побачити усю гаму інформацій та думок. Уникається монополізація дискусії окремими балакунами, конфліктні ритуали, що блокують вияснення питання. Робота з картками підходить для збору інформацій чи пояснень, варіантів вирішення проблеми і творчих ідей. За допомогою

кольорових карток можуть бути розглянуті декілька аспектів. Основними правилами проведення метаплану є:

- для нетренованих груп показати, якого обсягу має бути повідомлення (слово або коротка фраза) і наголосити, що на кожній картці може бути занотована лише одна ідея;
- у великих групах або лімітувати кількість карток на людину, або зібрати учасників в пари чи групи по троє;
- якщо карток є більше, ніж 50, процес їх впорядкування на пленумі триває надто довго. Найкраще зробити перерву, а ведучий курсу сам розробляє сортування по категоріях, які можна коротко продискутувати на пленумі (кожен перевіряє позицію власної картки).

Завдання: на окремих картках (розміром 15x11) коротко текстом або схематично (рисунок, таблиця, блок-схема тощо) викласти зміст 2,4,5,6 питань теми.

III етап. Рефлексія та підсумки

Питання для самоперевірки та контролю засвоєння знань

1. Чим пояснюється, на вашу думку, актуальність проблеми неперервної освіти?
2. Назвіть канали реалізації неперервної освіти.
3. Проаналізуйте етапи вивчення проблеми неперервної освіти.
4. Охарактеризуйте основні принципи функціонування системи неперервної освіти.
5. Яке місце у системі неперервної освіти, на вашу думку, займає освіта дорослих?

Практичне заняття 7

Тема. Особливості навчання дорослих.

Мета: ознайомитися з соціально-педагогічними аспектами змісту дорослих, освітніми системами дорослих, специфікою роботи андрагога та дорослих учнів.

Обладнання: опорна схема, роздаткові матеріали, навчальні посібники, словники, картки.

Основні поняття: зміст освіти, дорослий, андрагог, дорослий учень, принципи навчання, мотивація навчання.

План

1. Соціально-педагогічні аспекти змісту освіти дорослих.
2. Освітні системи дорослих (корпоративна, спеціалізована, віртуальна).
3. Основні закономірності та принципи навчання дорослих.
4. Сутність і специфічні особливості педагогічної діяльності андрагога.
5. Чинники мотивації навчальної діяльності дорослих.

Рекомендована література

Основна:

1. Архипова С.П. *Основи андрагогіки*: навч. посіб. Черкаси, 2002. 92 с. – розділ 5.
2. Дубасенюк О., Самойленко О. *Основи андрагогіки (для фахівців у галузі освіти дорослих)*: навч.-метод. посібн. Житомир: Вид. ПП «Євро-Волинь», 2020. 336 с.
3. Марчук А. В. *Андрагогіка*: навч. посібник. Львів: ЛьвДУВС, 2020. 300 с. – тема 5, 7.
4. Лук'янова Л. Б., Аніщенко О. В., упор. *Освіта дорослих: короткий термінологічний словник*. Київ, Ніжин: Вид. ПП Лисенко М.М., 2014. 108 с.
5. Пашко О. *Навчання дорослих: виклики, специфіка, інтерактивні методи. Український досвід в регіональному економічному розвитку*: посібн. Львів: Галицька видавнича спілка, 2013. 108 с.
6. Лук'янова Л. Б., Аніщенко О. В., Сігаєва Л. Є., Зінченко С. В., Баніт О. В., Дорошенко Н. І. *Сучасні технології освіти дорослих*: посіб. Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2013.

Завдання для індивідуально-групового виконання

Етап заняття	Локальна частина	Форма виконання завдання	Виконавці
I етап	Вступна частина	<ul style="list-style-type: none"> • Актуалізація теми заняття за попередньо обраною формою, методом роботи. • Перевірка засвоєних знань: експрес-контроль (тест, завдання на відтворення, моделювання, ін.)	
II етап	Основна частина	<i>Загальна участь магістрантів групи:</i> <ul style="list-style-type: none"> • обговорення теоретичних питань плану заняття; • презентація індивідуальних, групових завдань, виконання вправ і завдань, їх обговорення.	
III етап	Рефлексія та підсумки	Підведення підсумків заняття, обговорення перспективних очікувань щодо завдань наступного практичного заняття	

Завдання для всіх студентів групи

1. Опрацювати конспект лекцій, посібники.
2. Підготуватися до перевірки основних понять теми.
3. Підготуватися до відповідей за планом заняття.

4. Порівняйте традиційну педагогічну модель навчання з андрагогічною моделлю навчання дорослих за такими критеріями: роль викладача і учня, мета і зміст навчання, мотивація і оцінка навчальних досягнень (складіть таблицю). Дайте приклади ситуацій, коли кожна з цих моделей може бути застосована.

Індивідуальні завдання

1. Актуалізувати тему заняття. Перевірити знання основних понять теми заняття.
2. Перевірити знання студентів з теми, використовуючи запропоновані вправи.
3. *Розробити порівняльну таблицю педагогічних та андрагогічних принципів навчання, з'ясувати спільне і відмінне між ними.*
4. *Підібрати/розробити анкету для дорослих для виявлення їхніх мотивів навчання і провести зі студентами групи.*

Орієнтовний хід практичного заняття

I етап. Вступна частина

1. Актуалізація теми заняття.

Виконання вправи «Вулик»

Мета: дати учасникам можливість налагодити взаємодію, здійснити обмін інформацією, забезпечити зворотний зв'язок та надати оцінку.

Тривалість: 15-20 хвилин.

Опис

Обмінятися думками з теми заняття. Розподілитися в групи по дві-три особи й обговорити протягом п'яти хвилин представлений матеріал. Навідні запитання: Як ця тема пов'язана з Вашою роботою? Які є запитання у Вас стосовно цієї теми? або ж Як застосувати проаналізовані положення / ідеї у практичній роботі?

Через п'ять хвилин тренер може попросити кожную групу представити висновки про обговорення або ж він/вона може запропонувати всій групі висловити свої думки і поставити запитання.

Коментарі

Цей метод сприяє спілкуванню всередині групи, допомагає учасникам засвоїти поданий матеріал, а також дає їм можливість поставити запитання чи висловити свої додаткові потреби.

«Вулик» також являє собою дієвий засіб, спрямований на поглиблення обговорення у великих групах.

II етап. Основна частина

2. *Перевірити знання основних понять теми заняття.*

Вправа «Картки для модерації»

Огляд

Мета: взаємодія та обмін інформацією, модерація та структурування інформації

Тривалість: 20-45 хвилин

Опис

Тренер представляє тему і дає кожному учаснику (або кожній групі) від трьох до п'яти картонних карток, на яких вони записують власні відповіді чи точки зору щодо аналізованих питань. Учасники пишуть тільки по одному твердженню на кожній картці. Якщо це завдання групове, тоді кожна група спершу обговорює можливі відповіді, а потім погоджує кількість тверджень на картках. Кількість тверджень на

одну групу може варіюватися, але загальна чисельність відповідей не має перевищувати 20, оскільки в подальшому буде складно об'єднати інформацію.

Кожній групі карток присвоюється заголовок. Заголовок і твердження представляються всій групі. На наступному етапі можна з'ясувати двозначні відповіді, переміщувати картки, коригувати заголовки, додавати відсутню відомість або розміщувати твердження в порядку їх релевантності.

Інформацію, зібрану під час цієї вправи, можна використати для ініціювання подальших дискусій і для напрацювання структури подальшої роботи.

Коментарі

«Картки для модерації» – це гнучкий інструмент, який можна використовувати для з'ясування очікувань учасників, їхнього досвіду, оцінки курсу або в будь-якій ситуації, в якій тренер бажає з'ясувати чи підсумувати досвід, точки зору, запитання, ідеї чи пропозиції членів групи. Цей метод популярний у німецькомовних країнах і відомий під назвою «Метаплан». Перевагою цього методу є те, що він залучає до процесу кожного члена групи, навіть мовчазних, і пропонує практичний спосіб структурування результатів і подання кожної відповіді у контексті узагальненої картини.

Практичні поради

За наявності товстих маркерів учасникам слід користуватися ними і писати великими літерами, щоб забезпечити добру читабельність.

Тренер може використовувати клейку стрічку чи липучку «Blue Task» (клейку гумоподібну речовину, що пристає майже до всіх поверхонь і легко знімається) для приклеювання карток до стіни або дошки. Клейкі листки не вважаються ефективною альтернативною, оскільки замалі, і записане на них не можна прочитати на відстані.

Доцільно зробити картки розміром 10×15 см. Використовуючи різні кольори, форми і розміри карток, Ви дістанете більше можливостей для групування та структурування інформації.

Зразок карток для модерації

Картка №1

Освітні системи дорослих

Найбільш типові моделі освітніх систем: корпоративна, спеціалізована і віртуальна.

Картка №2

Особливості педагогічної діяльності викладача-андрагога

Викладач-андрагог, організатор освіти дорослих, повинен поєднувати у своїй професійній діяльності різні ролі: “лікаря”, “експерта” і “консультанта”.

Картка №3

Методи й організація навчання дорослих

Ефективна організація роботи з дорослими повинна відбуватись з використання таких форм і методів організації навчального процесу, які активізують пізнавальну діяльність дорослих учнів.

Картка №4

Основні принципи освіти дорослих

Принципи навчання дорослих не можна вважати зовсім протилежними дидактичним принципам, але їх дія в конкретних умовах навчання дорослих людей відрізняється конкретною специфікою.

3. Опишіть принципи і методи навчання дорослих, які ви вважаєте найбільш ефективними для вашого розвитку як професіонала й особистості. Поясніть, чому ви обрали саме ці принципи і методи, і як ви їх застосовуєте або плануєте застосовувати у навчальному процесі.

4. Попередньо заповніть таблиці та обговоріть їх зміст на занятті:

Функції освіти дорослих	Характеристика функції

Групи учнів за способом їх навчання	Ознаки процесу навчальної діяльності

III етап. Рефлексія та підсумки

Питання для самоперевірки та контролю засвоєння знань

1. Охарактеризуйте освіту як чинник адаптації та розвитку особистості дорослої людини.
2. У чому полягають особливості освіти дорослих?
3. Назвіть функції освіти дорослих.
4. Розкрийте специфічні особливості мети в андрагогічній моделі навчання?
5. Поясніть сутність педагогічної взаємодії в андрагогічній моделі навчання.
6. Визначте основні мотиви навчальної діяльності дорослих.
7. Поясніть сутність і значення психолого-андрагогічної діагностики.
8. Охарактеризуйте принципи навчання дорослих.
9. Поясніть, як Ви розумієте те, що андрагогічні принципи не лише не суперечать педагогічним принципам, але й утворюють єдине ціле, частково розвиваючи їх і корелюючи з ними.

Практичне заняття 8

Тема. Андрагогічний потенціал неформальної освіти дорослих.

Мета: ознайомитися з міжнародним досвідом зі створення освітніх центрів, вивчити приклади діяльності центрів освіти в Україні, охарактеризувати культурно-освітні розвивальні можливості музеїв, освітнього і наукового туризму.

Обладнання: опорна схема, роздаткові матеріали, навчальні посібники, словники, презентації.

Основні поняття: центр освіти дорослих, університети третього віку, центр активного довголіття, центри місцевої активності, музейна педагогіка, музейний простір, освітній простір, освітній туризм, науковий туризм.

План

1. Центри освіти дорослих як заклади неформальної освіти.
2. Музейна педагогіка: потенціал для навчання і розвитку дорослих.
3. Освітній туризм у навчанні дорослих.
4. Науковий туризм як інструмент професійного розвитку дорослих.

Рекомендована література

Основна:

1. Вовк М. П., Філіпчук Н. О., Грищенко Ю. В., Соломаха С. О., Султанова Л. Ю. *Технології навчання дорослих в умовах формальної і неформальної освіти: практичн. посіб.* Київ, 2019. 348 с.

2. Марчук А. В. *Андрогогіка: навч. посібник.* Львів: ЛьвДУВС, 2020. 300 с. – тема 8.

3. Дубасенюк О., Самойленко О. *Основи андрагогіки (для фахівців у галузі освіти дорослих): навч.-метод. посібн.* Житомир: Вид. ПП «Євро-Волинь», 2020. 336 с.

4. Лук'янова Л. Б., Аніщенко О. В., Сігаєва Л. Є., Зінченко С. В., Баніт О. В., Дорошенко Н. І. *Сучасні технології освіти дорослих: посіб.* Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2013.

5. Лук'янова Л. Б., Аніщенко О. В., упор. *Освіта дорослих: короткий термінологічний словник.* Київ, Ніжин: Вид. ПП Лисенко М. М., 2014. 108 с.

6. Павлик Н. *Теорія і практика організації неформальної освіти молоді: навч. посіб.* Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2017. 162 с.

Завдання для індивідуально-групового виконання

Етап заняття	Локальна частина	Форма виконання завдання	Виконавці
I етап	Вступна частина	<ul style="list-style-type: none"> • Актуалізація теми заняття за попередньо обраною формою, методом роботи. • Перевірка засвоєних знань: експрес-контроль (тест, завдання на відтворення, моделювання, ін.)	
II етап	Основна частина	<i>Загальна участь магістрантів групи:</i> <ul style="list-style-type: none"> • обговорення теоретичних питань плану заняття; • презентація індивідуальних, групових завдань, виконання вправ і завдань, їх обговорення.	
III етап	Рефлексія та підсумки	Підведення підсумків заняття, обговорення перспективних очікувань щодо завдань наступного практичного заняття	

Завдання для всіх студентів групи

1. Опрацювати конспект лекцій, посібники.
2. Підготуватися до перевірки основних понять теми.
3. Підготуватися до відповідей за планом заняття.

4. Виконати тестові завдання за планом заняття.

Індивідуальні завдання

1. Актуалізувати тему заняття. Перевірити знання основних понять теми заняття (знати і вміти пояснити).
2. Виконати практичні завдання.
3. Перевірити знання студентів з теми.
4. *Підготувати інформацію про діяльність одного Центру освіти дорослих в Україні (назва Центру, де функціонує, напрями роботи, зміст тощо).*

Орієнтовний хід практичного заняття

I етап. Вступна частина

1. Актуалізація теми заняття у попередньо обраній формі, що відповідає андрагогічним засадам навчального процесу.

Вправа «Картки для модерації»

Мета: перевірити розуміння здобувачами основних понять теми.

Тривалість: 15-20 хвилин.

Хід виконання: на картках підготувати основні поняття, твердження, які розглядаються в змісті теми. Організувати обговорення сутності/ознак/ змісту пропонувані завдань.

На картках можна зазначити такі **поняття для аналізу/пояснення:**

центр освіти дорослих, моделі центрів освіти, заклади неформальної освіти дорослих, університети третього віку, центр активного довголіття, центри місцевої активності, музейна педагогіка, музейний простір, освітній простір, освітній туризм, науковий туризм.

II етап. Основна частина

2.Перевірити знання теми заняття.

1) Виконайте тест

1.Найпоширенішою організаційною формою неформальної освіти у Швеції є:

- А) університети;
- Б) наукові гуртки;
- В) навчальні гуртки;
- Г) оздоровчі гуртки.

2. Центр загальної наукової подальшої освіти на базі університету Ульм розташований в:

- А) Німеччині;
- Б) Великобританії;
- В) Швеції;
- Г) Україні.

3. Які основні функції музеїв?

- А) виховна, навчальна;
- Б) розвивальна, освітня;
- В) документування, просвітництво;
- Г) всі відповіді вірні.

4.Розроблення спільних музейно-освітніх і культуротворчих програм, проєктів із залученням до їх організації науковців музею, закладів вищої освіти і власне вчителів – це:

- А) форма співпраці музею з педагогами;
- Б) засіб;

В) метод.

5. Освітній туризм – це:

А) Різновид звичайного туризму, що здійснюється відповідно до певного наукового завдання, пов'язаного із збиранням даних, проведенням досліджень, додатковим навчанням, участю в наукових заходах (конференціях, семінарах, симпозіумах), здобуттям нових знань, підвищенням рівня наукової компетентності викладача (дослідника) тощо.

Б) Це поїздки під час яких турист поєднує відпочинок та навчання: відвідує заняття, здійснює екскурсії з метою розширення світогляду, задоволення інтересу і досягнення пізнавальних цілей.

В) Одержання освіти або її доповнення в освітніх центрах інших країн, формування людини, здатної до активної та ефективної життєдіяльності у багатонаціональному полікультурному середовищі.

6. Найпоширеніший продукт на ринку освітнього туризму у всьому світі –

А) навчальні подорожі;

Б) ознайомлювальні подорожі;

В) участь у семінарах;

Г) екскурсійно-ознайомлювальні подорожі по різних містах, природних зонах і країнах.

7. Науковий туризм – це:

А) Різновид звичайного туризму, що здійснюється відповідно до певного наукового завдання, пов'язаного із збиранням даних, проведенням досліджень, додатковим навчанням, участю в наукових заходах (конференціях, семінарах, симпозіумах), здобуттям нових знань, підвищенням рівня наукової компетентності викладача (дослідника) тощо.

Б) Це поїздки під час яких турист поєднує відпочинок та навчання: відвідує заняття, здійснює екскурсії з метою розширення світогляду, задоволення інтересу і досягнення пізнавальних цілей.

В) Одержання освіти або її доповнення в освітніх центрах інших країн, формування людини, здатної до активної та ефективної життєдіяльності у багатонаціональному полікультурному середовищі.

8. Основними формами наукового туризму є

А) виїзні табори;

Б) туристські поїздки;

В) комплексні проекти;

Г) Закордонні тури.

2) Заповніть й обговоріть зміст таблиці

<i>Країни</i>	<i>Центри освіти (особливості/приклад)</i>
Швеція	
Великобританія	
Німеччина	
Польща	
Литва	
Канада	
Україна	

3) Зазначте напрями діяльності центрів освіти в Україні:

* інформаційно-комунікаційний;

* оздоровчий;

* ...

4) Заповніть і обговоріть таблицю

	Освітній туризм	Науковий туризм
Сутність		
Мета		
Особливості		
Види		
Форми		

III етап. Рефлексія та підсумки

Питання для самоперевірки та контролю засвоєння знань

1. Назвіть основні напрями вдосконалення і розвитку дорослої людини системи неперервної освіти.
2. Окресліть роль центрів освіти в реалізації потреб дорослої людини.
3. Які потреби дорослого можливо реалізувати з допомогою музейної педагогіки?
4. У чому проявляються відмінні риси освітнього і наукового туризму?
5. Зазначте форми освітнього/наукового туризму.

Практичне заняття 9

Тема. Форми і методи організації навчання дорослих

Мета: з'ясувати основні етапи навчання за моделлю Д.Колба, охарактеризувати можливості комбінованого навчання, тренінгової та групової взаємодії в організації навчання дорослих.

Обладнання: опорна схема, роздаткові матеріали, навчальні посібники, реквізити для інсценізації.

Основні поняття: технологія навчання, тренінг, контекстне навчання, групова взаємодія.

План

1. Емпірична модель процесу навчання Д.Колба як основа організації навчальної діяльності дорослої людини.
2. Комбіноване навчання у системі освіти дорослих.
3. Технологія контекстного навчання дорослих.
4. Групова взаємодія в організації навчання дорослих. Воркшоп. Соціальний театр. Світове кафе.

Рекомендована література

1. Марчук А. В. *Андрагогіка*: навч. посібник. Львів: ЛьвДУВС, 2020. 300 с. – тема 6.
2. Дубасенюк О., Самойленко О. *Основи андрагогіки (для фахівців у галузі освіти дорослих)*: навч.-метод.посібн. Житомир: Вид. ПП «Євро-Волинь», 2020. 336 с.
3. Лук'янова Л. Тренінгові технології в освіті дорослих. В: Лук'янова Л. Б., Аніщенко О. В., Сігаєва Л. Є., Зінченко С. В., Баніт О. В., Дорошенко Н. І. *Сучасні технології освіти дорослих*: посіб. Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2013. С.6-39.
4. Сисоєва С.О. *Інтерактивні технології навчання дорослих*: навчально-методичний посібник. Київ: ВД «ЕКМО», 2011. 324 с.
5. Томс Урдзе. *Посібник для фахівців з освіти дорослих*. Київ: ТОВ «Золоті Ворота», 2013. 84 с.
6. Пашко О. *Навчання дорослих: виклики, специфіка, інтерактивні методи. Український досвід в регіональному економічному розвитку*: посібн. Львів: Галицька видавнича спілка, 2013. 108 с. – розділ 6.
7. Лук'янова Л. Б., Аніщенко О. В., Сігаєва Л. Є., Зінченко С. В., Баніт О. В., Дорошенко Н. І. *Сучасні технології освіти дорослих*: посіб. Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2013.

Завдання для індивідуально-групового виконання

Етап заняття	Локальна частина	Форма виконання завдання	Виконавці
I етап	Вступна частина	<ul style="list-style-type: none"> • Актуалізація теми заняття за попередньо обраною формою, методом роботи. • Перевірка засвоєних знань: експрес-контроль (тест, завдання на відтворення, моделювання, ін.)	
II етап	Основна частина	<i>Загальна участь магістрантів групи:</i> <ul style="list-style-type: none"> • обговорення теоретичних питань плану заняття; • презентація індивідуальних, групових завдань, виконання вправ і завдань, їх обговорення.	
III етап	Рефлексія	Підведення підсумків заняття, обговорення перспективних очікувань щодо завдань наступного практичного заняття	

Завдання для всіх студентів групи

1. Опрацювати конспект лекцій, посібники.
2. Підготуватися до перевірки основних понять теми.
3. Підготуватися до відповідей за планом заняття.
4. Виконати тестові завдання за планом заняття.

Індивідуальні завдання

1. Актуалізувати тему заняття. Перевірити знання основних понять теми заняття (знати і вміти пояснити).
2. Виконати практичні завдання.
3. Перевірити знання студентів з теми.
4. Підготувати інформацію з допомогою блок-схем про сутність контекстної технології навчання.

Орієнтовний хід практичного заняття

I етап. Вступна частина

1. Актуалізація теми заняття.

1) З'ясуйте сутність основних понять дослідження, використовуючи один із засвоєних методів: мікрофон, картки модерації, асоціативний метод тощо.

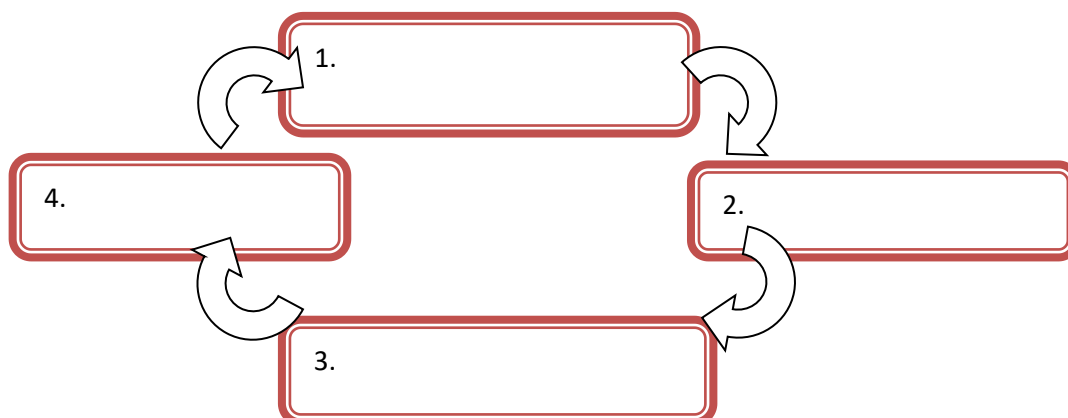
Випишіть тлумачення понять, використовуючи джерело: Лук'янова Л. Б., Аніщенко О. В., упор. *Освіта дорослих: короткий термінологічний словник*. Київ, Ніжин: Вид. ПП Лисенко М.М., 2014. 108 с.

Термін	Тлумачення
Технологія навчання дорослих	
Технологія кооперативного навчання	
Контекстне навчання	
Змішане навчання	
Інтерактивне навчання	
Воркшоп	

II етап. Основна частина.

2. Перевірити знання теми заняття.

1) Наповніть модель циклу процесу навчання Д.Колба:

2) Заповніть розділи таблиці «Етапи процесу навчання за Д.Колбом»

Етап	Назва етапу	Види діяльності	Роль викладача
I			
II			
III			
IV			

3) Схема навчального заняття для дорослих на основі моделі Д.Колба:

№	Етап навчального заняття/тренінгу	Розподіл часу, %	Завдання етапу
1	Мотивація учасників, актуалізація теми	10%	
2	Закріплення і повторення вивченого матеріалу	20%	
3	Засвоєння нового матеріалу	50%	
4	Оцінювання	10%	
5	Підбиття підсумків, дебрифінг	10%	

4) Підготуйте картки з назвами моделей комбінованого навчання й проведіть обговорення цих моделей.

5) Обговоріть загальні принципи застосування контекстного навчання.

6) Практична робота: обрати одну із технологій групової роботи і застосувати її фрагмент на занятті:

- ✓ дискусія;
- ✓ воркшоп;
- ✓ світове кафе;
- ✓ соціальний театр.

III етап. Рефлексія та підсумки

Питання для самоперевірки та контролю засвоєння знань

1. У чому проявляється розвивальний потенціал комбінованого навчання?
2. Які види групової роботи з дорослими можливо застосовувати?
3. Які недоліки і переваги дискусійного методу?
4. Назвіть прийоми активізації диспуту.
5. Визначте основні характеристики воркшопу.

Практичне заняття 10

Тема. Тренінг як форма навчання

Мета: ознайомити з сутністю та видами тренінгу, алгоритмом проведення тренінгових занять, застосування методу дискусії та розробки веб-квестів.

Обладнання: опорна схема, дидактичні матеріали, навчальні посібники, презентації, кейси.

Основні поняття: технологія навчання, тренінг, групова взаємодія, веб-квест, проєктне навчання.

План

1. Тренінгові технології в освіті дорослих.
2. Веб-квест як проєкт у навчанні дорослих.
3. Творчі ситуації. Метод дискусії.
4. Практична робота: підготувати фрагмент тренінгу з розвитку комунікативних навичок.

Рекомендована література

Основна:

1. Марчук А. В. *Андрогогіка*: навч. посібник. Львів: ЛьвДУВС, 2020. 300 с. – тема 6.
2. Лук'янова Л. Тренінгові технології в освіті дорослих. В: Лук'янова Л. Б., Аніщенко О. В., Сігаєва Л. Є., Зінченко С. В., Баніт О. В., Дорошенко Н. І. *Сучасні технології освіти дорослих*: посіб. Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2013. С.6-39.
3. Сисоєва С.О. *Інтерактивні технології навчання дорослих: навчально-методичний посібник*. Київ: ВД «ЕКМО», 2011. 324 с.
4. Томс Урдзе. *Посібник для фахівців з освіти дорослих*. Київ: ТОВ «Золоті Ворота», 2013. 84 с.
5. Лук'янова Л. Б., Аніщенко О. В., Сігаєва Л. Є., Зінченко С. В., Баніт О. В., Дорошенко Н. І. *Сучасні технології освіти дорослих*: посіб. Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2013.
6. Корнієнко І.О., Алмаші С.І., укл. *Методологія проведення тренінгів*: курс лекцій з дисципліни для студентів денної та заочної форми навчання спеціальності 053 «Психологія». Мукачєво: МДУ, 2016. 60 с.

Завдання для індивідуально-групового виконання

Етап заняття	Локальна частина	Форма виконання завдання	Виконавці
I етап	Вступна частина	<ul style="list-style-type: none"> • Актуалізація теми заняття за попередньо обраною формою, методом роботи. • Перевірка засвоєних знань: експрес-контроль (тест, завдання на відтворення, моделювання, ін.)	
II етап	Основна частина	<i>Загальна участь магістрантів групи:</i> <ul style="list-style-type: none"> • обговорення теоретичних питань плану заняття; • презентація індивідуальних, групових завдань, виконання вправ і завдань, їх обговорення.	
III етап	Рефлексія	Підведення підсумків заняття, обговорення перспективних очікувань щодо завдань наступного практичного заняття	

Завдання для всіх студентів групи

1. Опрацювати конспект лекцій, посібники.
2. Підготуватися до перевірки основних понять теми.
3. Підготуватися до відповідей за планом заняття.

4. Виконати тестові завдання за планом заняття.

Індивідуальні завдання

1. Актуалізувати тему заняття. Перевірити знання основних понять теми заняття (знати і вміти пояснити).
2. Виконати практичні завдання.
3. Перевірити знання студентів з теми.

Орієнтовний хід практичного заняття

I етап. Вступна частина

1. Актуалізація теми заняття.

1) З'ясуйте сутність основних понять дослідження, використовуючи один із засвоєних методів: мікрофон, картки модерації, асоціативний метод тощо.

Для аналізу можливо обрати такі **поняття**: технологія навчання, тренінг, групова взаємодія, веб-квест, проєктне навчання, творчі ситуації.

II етап. Основна частина.

2. Перевірити знання теми заняття (у формі, що відповідає андрагогічним засадам навчального процесу).

1) Проаналізувати особливості роботи тренера і порівняти з викладанням.

Відмінності між тренінгом і викладанням

	Традиційне викладання	Тренінг
<i>Підхід до спілкування</i>	Односторонній (від учителя до учнів)	Двосторонній Передбачає активну участь усіх учасників; двосторонній обмін знаннями і досвідом
<i>Переконання щодо знань</i>	Педагог єдиний, хто знає; знає більше за учнів; педагог дає правильні відповіді	Кожен може зробити свій внесок у заняття. Тренер керує процесом навчання, але не є єдиним джерелом знань і досвіду
Мета	Передача знань	Формування знань, умінь, ставлення
Способи подачі матеріалу	Лекція; завдання з читання	Рольові ігри; вивчення прикладів; експерименти; дискусії; вправи з розв'язання проблем; приклади і види діяльності
Фізичне середовище/ схема розміщення учнів	Стандартна схема розташування учнів у класі: ряд за рядом	U-подібне розташування учасників, що сприяє їх розмові та участі

2) Обговорити тему заняття за питаннями плану (з прикладами).

3) Розробити фрагмент тренінгу (з удосконалення комунікативних якостей/ з розвитку здібностей/ тощо), провести з групою здобувачів.

Обговорення фрагментів тренінгів.

III етап. Рефлексія та підсумки

Питання для самоперевірки та контролю засвоєння знань

1. Яка мета тренінгової діяльності?
2. У відмінність тренінгу від викладання?
3. Назвіть орієнтовну структуру тренінгу?
4. Що таке веб-квест?
5. Які ситуації можливо використати у процесі роботи з дорослими? Чи варто розв'язувати ситуації за алгоритмом?
6. Які правила організації дискусії?
7. Чи доцільно застосовувати метод дискусії на кожному занятті? Обґрунтуйте думку.

Практичне заняття 11

Тема. Технологія підготовки та проведення публічного виступу.

Мета: проаналізувати основні принципи та засвоїти алгоритм публічного виступу, здійснити саморефлексію вербального та невербального мовлення під час виступу.

Обладнання: опорна схема, роздаткові матеріали, навчальні посібники, картки, алгоритм виголошення промови.

Основні поняття: публічний виступ, вербальні характеристики, невербальні характеристики, культура мовлення, жестова мова, імідж.

План

1. Проблеми і труднощі публічного виступу (страх, невпевненість, ін.). Навички публічного виступу.
2. Модель виступу AIDA (увага, інтерес, рішучість, дія).
3. Технологія підготовки та алгоритм публічного виступу.
4. Вербальні та невербальні характеристики публічного виступу:
  - ✓ жестова мова;
  - ✓ пози та переміщення під час виступу;
  - ✓ вокальні характеристики;
  - ✓ імідж особистості.

Рекомендована література

1. Конівіцька Т. Я. *Підготовка до публічного виступу*: практ. посіб. для студ.-психологів. Львів, ЛДУ ДЖД. 2019. 133 с.
2. *Ораторське мистецтво*: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. юрид. спец. Вид. друге / Н.П. Осипова, В.Д. Воднік, Г.П. Клімова та ін. Харків: Одиссей, 2006. 144 с.
3. *Основи ораторської майстерності*: навчальний посібник / Серета Н. В., Квасник О. В. Харків : НТУ «ХП», 2019. 304 с.
4. Риторика: навч. посібн. (упор. Т.К. Ісаєнко, А.В. Лисенко). Полтава: ПолтНТУ, 2019. 247с.
5. Серета Н. В. *Основи риторики для бізнес-лідерів: ефективний публічний виступ*: навчальний посібник. Київ: ДП «НВЦ «Пріоритети», 2016. 40 с.

Завдання для індивідуально-групового виконання

Етап заняття	Локальна частина	Форма виконання завдання	Виконавці
I етап	Вступна частина	<ul style="list-style-type: none"> • Актуалізація теми заняття за попередньо обраною формою, методом роботи. • Перевірка засвоєних знань: експрес-контроль (тест, завдання на відтворення, моделювання, ін.)	
II етап	Основна частина	<i>Загальна участь магістрантів групи:</i> <ul style="list-style-type: none"> • обговорення теоретичних питань плану заняття; • презентація індивідуальних, групових завдань, виконання вправ і завдань, їх обговорення.	
III етап	Рефлексія	Підведення підсумків заняття, обговорення перспективних очікувань щодо завдань наступного практичного заняття	

Завдання для всіх студентів групи

1. Опрацювати конспект лекцій, посібники.
2. Підготуватися до перевірки основних понять теми.
3. Підготуватися до відповідей за планом заняття.
4. Виконати тестові завдання за планом заняття.
5. Опрацювати статтю: Красницька О. *Методика підготовки публічного виступу*.
https://www.researchgate.net/publication/342681312_METHODIKA_PIDGOTOVKI_PUBLICNOGO_O_VISTUPU –виписати етапи публічного виступу.

Індивідуальні завдання

1. Актуалізувати тему заняття. Перевірити знання основних понять теми заняття (знати і вміти пояснити).
2. Виконати практичні завдання.
3. Перевірити знання студентів з теми.

Орієнтовний хід практичного заняття

I етап. Вступна частина

1. Актуалізація теми заняття.

1) З'ясуйте сутність основних понять дослідження, використовуючи один із засвоєних методів: мікрофон, картки модерації, асоціативний метод тощо.

Для аналізу можливо обрати такі **поняття**: публічний виступ, вербальні характеристики, невербальні характеристики, інтерес, страх, культура мовлення, жестова мова, імідж, міміка.

II етап. Основна частина

2. Перевірити знання теми заняття.

1) Опрацюйте перше питання плану і заповніть таблицю:

Завдання андрагога під час публічного виступу	Три фокуси уваги	
1.	На побудову мовлення	
2.	На аудиторію	
3.	На власну поведінку	

2) Зазначте якості андрагога, які важливі під час публічного виступу.

3) Орієнтуючись на схему, підготуйте пояснення про складові моделі виступу АІДА.

4) Зобразіть схематично алгоритм підготовки публічного виступу.

5) Підготуйте фрагмент виступу/промови, підібравши цікаву пізнавальну інформацію, виголосіть виступ, дотримуючись вимог публічної промови (2-3 хвилини).

Обговорення промов.

III етап. Рефлексія та підсумки

Питання для самоперевірки та контролю засвоєння знань

1. Зазначте проблеми/труднощі публічного мовлення андрагога.
2. Які негативні психологічні характеристики/почуття заважають упевненості мовця?
3. Назвіть вимоги до жестової мови андрагога.
4. Назвіть вимоги до міміки та просторового розміщення андрагога-викладача.
5. Назвіть методи роботи над формуванням культури публічного виступу.

Практичне заняття 12

Тема. Інтерактивні технології. Презентація індивідуальних освітніх програм для дорослих.

Мета: розглянути можливості використання інтерактивних форм організації навчання в системі освіти дорослих, удосконалювати навички роботи в групах дорослих учнів, презентувати власні освітні програми для дорослих.

Обладнання: опорна схема, роздаткові матеріали, навчальні посібники, зразки програм навчання для дорослих, презентації.

Основні поняття: інтерактивне навчання, індивідуальна освітня програма.

План

1. Андрагогічна модель інтерактивного навчання та умови її використання.
2. Принципи побудови індивідуальних освітніх програм для дорослих.
3. Презентація власних освітніх програм для дорослих.

Рекомендована література

Основна:

1. Марчук А. В. *Андрогогіка*: навч. посібник. Львів: ЛьвДУВС, 2020. 300 с. – тема 6.
2. Дубасенюк О., Самойленко О. *Основи андрагогіки (для фахівців у галузі освіти дорослих)*: навч.-метод. посібн. Житомир: Вид. ПП «Євро-Волинь», 2020. 336 с.
3. Лук'янова Л. Тренінгові технології в освіті дорослих. В: Лук'янова Л. Б., Аніщенко О. В., Сігаєва Л. Є., Зінченко С. В., Баніт О. В., Дорошенко Н. І. *Сучасні технології освіти дорослих*: посіб. Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2013. С.6-39.
4. Пашко О. *Навчання дорослих: виклики, специфіка, інтерактивні методи. Український досвід в регіональному економічному розвитку*: посібн. Львів: Галицька видавнича спілка, 2013. 108 с. – розділ 6.
5. Сисоєва С.О. *Інтерактивні технології навчання дорослих*: навч.-метод. посіб. Київ: ВД «ЕКМО», 2011. 324 с.
6. Томс Урдзе. *Посібник для фахівців з освіти дорослих*. Київ: ТОВ «Золоті Ворота», 2013. 84 с.

Завдання для індивідуально-групового виконання

Етап заняття	Локальна частина	Форма виконання завдання	Виконавці
I етап	Вступна частина	<ul style="list-style-type: none"> • Актуалізація теми заняття за попередньо обраною формою, методом роботи. • Перевірка засвоєних знань: експрес-контроль (тест, завдання на відтворення, моделювання, ін.)	
II етап	Основна частина	<i>Загальна участь магістрантів групи:</i> <ul style="list-style-type: none"> • обговорення теоретичних питань плану заняття; • презентація індивідуальних, групових завдань, виконання вправ і завдань, їх обговорення.	
III етап	Рефлексія	Підведення підсумків заняття, обговорення перспективних очікувань щодо завдань наступного практичного заняття	

Орієнтовний хід практичного заняття

I етап. Вступна частина

1. Актуалізація теми заняття.

Виконання вправи «Установлення зв'язку з темою»

Мета: обмін інформацією щодо ключових понять теми.

Тривалість: 10 хвилин

Опис

Тренер готує картки чи смужки паперу, на яких написані ключові слова, що стосуються змісту теми (по одному ключовому слову на кожній картці) і розкладає їх на столі. Учасники підходять до столу й обирають по одному слову, яке привернуло їхню увагу. Один учасник починає пояснювати, чому він/вона обрав (ла) саме це слово, що воно означає.

II етап. Основна частина

2. Презентація розроблених індивідуальних програм для навчання дорослих

! Методичні матеріали для підготовки програм для навчання дорослих:

Схема попереднього аналізу освітнього проєкту

Запитання для аналізу	Уточнення змісту запитання	Прогнозований результат
КОМУ?	Що відомо про учасників та їхні потреби?	
ЩО?	Чого хочете досягти, яку інформацію бажаєте надати, які навички та уміння слід розвинути, які зміни у ставленні до суб'єктів навчання необхідні?	
ЯК?	Які методи підходять для досягнення цілей?	
ЧОМУ?	Яку користь отримають учасники від навчання/інформації/методів Вашої роботи?	

Критерії для розроблення індивідуальних освітніх програм

Критерії	Характеристики
Категорія дорослих за освітою/родом занять	
Вікові межі	
Тривалість/період навчання	
***	
Назва програми	
Мета програми	
Очікуваний результат	
Умови навчання (місце, приміщення, реквізити, обладнання тощо)	
Зміст освітньої програми	
Тема навчального заняття	Кількість Орієнтовний зміст роботи

	ГОД	

Орієнтовні теми для моделювання індивідуальних освітніх програм /навчання дорослих:

1. Центр гендерної освіти для батьків.
2. Центр творчого розвитку особистості дорослого.
3. Курс педагогічної підготовки батьків майбутніх першокласників.
4. Гурток для дорослих «Поетична майстерня».
5. Майстерня «Цифрові інструменти в сучасному житті» та ін.

III етап. Рефлексія та підсумки

Питання для самоперевірки та контролю засвоєння знань

1. Яка роль належить інтерактивній технології у навчанні дорослих?
2. Які методи інтерактивної взаємодії з дорослими Ви б використовували у своїй педагогічній діяльності? Обґрунтуйте, чому.
3. Як Ви обґрунтуєте роль індивідуальних освітніх програм для дорослих?
4. Які аспекти варто враховувати у процесі розробки освітніх програм для дорослих?
5. У яких освітніх проєктах для дорослих ви взяли чи плануєте взяти участь?
6. Які ресурси порекомендували би для самоосвіти дорослій людині? Поясніть, чому.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ ЗНАНЬ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. Тренінг – це:

- а) це метод групової навчальної діяльності, коли в лабораторних умовах засобами спеціальних вправ, спрямованих на відтворення, виконання й аналіз ситуацій, в учасників не тільки формуються уміння й навички, але й створюються умови для розвитку;
- б) процес поєднання навчання та відпочинку: відвідування заняття з метою розширення світогляду, задоволення інтересу і досягнення пізнавальних цілей;
- в) педагогічна теорія і практика, яка вивчає шляхи становлення гуманістичного світогляду, що ґрунтується на духовних цінностях, поєднує специфіку інтелектуального, етичного і естетичного розвитку особистості в процесі комунікації;
- г) процес здійснення освітньої, культурно-освітньої діяльності для різних категорій дорослих.

2. В інтерактивному навчанні педагог-андрагог виконує функції:

- а) помічника, консультанта, фасилітатора;
- б) вчителя, помічника, асистента;
- в) помічника, консультанта, тьютера;
- г) консультанта, фасилітатора, вчителя.

3. Уперше термін «андрагогіка» запропонував німецький педагог:

- а) Г. Кершенштейнер;
- б) А. Капп;
- в) Герман Літц;
- г) Вільгельм Август Лай.

4. Конкретна дія, гра, пошуки пригод тощо, у якій здійснюється просування з пункту А до пункту Б через вирішення поставлених завдань – це:

- а) тренінг;
- б) квест;
- в) освітній туризм;
- г) світове кафе.

5. Встановіть відповідність. Доцільність впровадження тренінгів у процес навчання дорослої людини можна пояснити виконуваними функціями:

1	Навчальна	А	становлення й розвиток контактів поміж слухачами, формування прагнення до співпраці з високим рівнем довіри й сприйняттям інших членів команди;
---	-----------	---	---

2	Розвивальна	Б	засвоєння дисципліни й формування необхідних умінь і навичок;
3	Релаксаційна	В	зняття емоційного напруження, спричиненого навантаженням на нервову систему у процесі інтенсивного навчання
4	Комунікаційна	Г	створення умов для розкриття творчого потенціалу й розвиток індивідуальних здібностей;

6. Андрагогіка – це:

а) наука про спеціально організовану цілеспрямовану і систематичну діяльність з формування людини – про зміст, форми і методи виховання, освіти та навчання;

б) теорія навчання дорослих, яка вивчає специфічні закономірності засвоєння знань і вмінь дорослим суб'єктом у процесі навчальної діяльності, а також особливості керівництва останнього з боку професійного педагога;

в) складова системи освіти, її відносно відокремлений підрозділ, основним завданням якого є сприяння всебічному розвитку людини в період її самостійного життя;

г) цілеспрямована й узгоджена система освіти і виховання в умовах науково-технічного і соціального прогресу, адекватна його сучасному змісту, важливими характерними особливостями якої є довічність процесу самостійного навчання, виховання і орієнтації на оволодіння знаннями.

7. До тенденцій розвитку освіти дорослих в сучасній Україні на початку XXI ст. відносять:

а) низьку соціальну мобільність; низьку конкурентоспроможність; низький рівень професійної кваліфікації;

б) орієнтація безробітних на перспективні сфери трудової діяльності відповідно до попиту на ринку праці; диференційований підхід до різних соціальних груп безробітних;

в) реалізацію системного підходу до розвитку освіти дорослих; розвиток освіти дорослих у контексті глобалізаційних та інтеграційних процесів; створення громадських об'єднань та визначення їх ролі у формуванні політичної свідомості громадян України;

г) добровільність навчання, відповідність навчання державним вимогам і стандартам.

8. Психофізіологічна зрілість – це:

а) мудрість, яка виникає і може продовжувати удосконалюватись в зрілому віці;

б) єдиний цивілізований шлях піднесення особистості і вивільнення її потенційних творчих можливостей;

- в) термін, який характеризує стан організму людини, яка досягла зрілого віку, маючи на увазі її повний розвиток: остаточну сформованість біологічних передумов соціальної зрілості;
- г) нерівномірність розвитку психічних функцій людини впродовж усього життя.

9. Як називається криза коли людина усвідомлює, що попередні плани і уявлення виявляються не зовсім правильними, а поведінка не приводить до поставленої мети:

- а) криза ідентифікації;
- б) криза середнього життя;
- в) криза корекції;
- г) криза морального способу життя.

10. До основних принципів інтерактивного навчання відносять:

- а) принцип наочності, принцип систематичності та послідовності, принцип активно-рольової (ігрової) і тренінгової організації навчання;
- б) принцип діалогічної взаємодії, принцип кооперації й співробітництва, принцип активно-рольової (ігрової) і тренінгової організації навчання;
- в) принцип діалогічної взаємодії, принцип систематичності та послідовності, принцип наочності;
- г) принцип кооперації й співробітництва, принцип науковості, принцип доступності;

11. Як називається закономірність, що виступає важливим фактором одвічної здатності людини адаптуватися до різних обставин життя, до засвоєння нових соціальних ролей, до втрат?

- а) соціальна відповідальність;
- б) мінливість станів дорослої людини;
- в) розвиток ціннісних орієнтацій, життєвих планів і позицій впродовж усього життя людини;
- г) гетерохронність.

12. Інтерактивне навчання дорослих визначається як:

- а) робоче засідання, кожний етап такого типу лекцій передбачає аналітико-синтетичну діяльність як з боку викладача-андрагога, так і з боку слухачів;
- б) наука про спеціально організовану цілеспрямовану і систематичну діяльність з формування людини – про зміст, форми і методи виховання, освіти та навчання;
- в) теорія навчання дорослих, яка вивчає специфічні закономірності засвоєння знань і вмінь дорослим суб'єктом у процесі навчальної діяльності, а також особливості керівництва останнього з боку професійного педагога;
- г) такий спосіб організації навчально-пізнавальної діяльності дорослих, що здійснюється з урахуванням інтересів і запитів, життєвого і професійного досвіду учня-дорослого у формах партнерської взаємодії всіх суб'єктів навчального процесу.

13. Предметом андрагогіки є :

- а) соціальна освіта, тобто багатоаспектна неперервна освіта дорослих, яка здійснюється в інститутах формальної, неформальної та інформальної освіти відповідно до соціокультурних умов;
- б) процес збагачення здібностей і особистих якостей людини в ході різних видів доцільної діяльності;
- в) усвідомлена, запланована і саморегульована самостійна пізнавальна діяльність особистості, спрямована на гармонійний розвиток та задоволення пізнавального інтересу чи спонукана прагненням чогось навчитися, підвищити адаптивність професійної діяльності чи засвоїти якийсь новий вид діяльності;
- г) рівень сформованості установок, знань, умінь і етичних якостей, достатніх для добровільного, умілого і відповідального виконання всієї сукупності соціальних ролей, притаманних дорослій людині.

14. Освіта дорослих – це:

- а) процес збагачення здібностей і особистих якостей людини в ході різних видів доцільної діяльності;
- б) складова системи освіти, основним завданням якої є сприяння усебічному розвитку людини в період її самостійного життя;
- в) це усвідомлена, запланована і саморегульована самостійна пізнавальна діяльність особистості, спрямована на гармонійний розвиток та задоволення пізнавального інтересу чи спонукана прагненням чогось навчитися, підвищити адаптивність професійної діяльності чи засвоїти якийсь новий вид діяльності;
- г) прогнозування розвитку освіти дорослих як загальноцивілізаційного процесу.

15. Андрагогічна модель інтерактивного навчання – це:

- а) термін, який характеризує стан організму людини, яка досягла зрілого віку, маючи на увазі її повний розвиток: остаточну сформованість біологічних передумов соціальної зрілості;
- б) організоване управління навчально-пізнавальною діяльністю і розвитком осіб, які перебувають на певній відстані від закладу освіти і тому не вступають у постійну взаємодію з його педагогічним персоналом;
- в) організація спільної діяльності учня і викладача, при якій викладач виступає як консультант, експерт з інтерактивної технології, надаючи дорослому учню допомогу в організації навчання;
- г) робоче засідання, кожний етап такого типу лекцій передбачає аналітико-синтетичну діяльність як з боку викладача-андрагога, так і з боку слухачів.

16. Грамотність розуміють як:

- а) здатність системно й ефективно розв'язувати проблеми в сфері професійної діяльності;
- б) результат систематичної навчальної діяльності, який виражається активним оволодінням знаковою системою природних і штучних мов, а також здатністю

використовувати цю систему для пізнання навколишньої дійсності й розв'язання проблем практичної діяльності;

в) уміння добре поводити себе в товаристві, володіти своїми почуттями;

г) здатність розуміти інших, опанування мови вербального і невербального спілкування.

17. Успішне застосування андрагогічної моделі інтерактивного навчання дорослих зумовлюється:

а) організованим керівництвом навчально-пізнавальною діяльністю і розвитком осіб, які перебувають на відстані від закладу освіти, а тому не вступають у постійний контакт з його педагогічним персоналом;

б) жвавим обговоренням питань теми, що вивчається;

в) основними характеристиками самих дорослих, а також цілями та умовами навчання;

г) аналітико-синтетичною діяльністю як з боку викладача-андрагога, так і з боку слухачів;

18. Оберіть принципи навчання дорослих:

а) практичної зорієнтованості, індивідуалізації, опори на минулий досвід учня;

б) наочності, систематичності та послідовності, ігрової організації навчання, міцності знань;

в) принцип діалогічної взаємодії, принцип систематичності та послідовності, принцип наочності;

г) принцип діалогічної взаємодії, принцип кооперації, принцип наочності, комунікативності.

19. Технологічна грамотність – це:

а) активне оволодіння способами пізнання, мисленевими операціями, уміннями аналізу й прийомами практичних дій, спеціальними для всіх видів діяльності;

б) спроможність комплексно й результативно розв'язувати проблеми в сфері професійних знань;

в) знання теоретичних основ господарської діяльності, розуміння сутності економічних зв'язків і відносин, уміння аналізувати конкретні фінансово-економічні ситуації;

г) робоче засідання, кожний етап такого типу лекцій передбачає аналітико-синтетичну діяльність як з боку викладача-андрагога, так і з боку слухачів.

20. Неперервна освіта – це:

а) шлях зростання особистості й розвитку її потенційних творчих можливостей;

б) нерівномірність розвитку психічних функцій людини впродовж усього життя;

в) це цілеспрямована й узгоджена система освіти і виховання в умовах науково-технічного і соціального прогресу, адекватна його сучасному змісту, важливими характерними особливостями якої є довічність процесу самостійного навчання, виховання і орієнтації на оволодіння знаннями;

постійне оновлення змісту освіти; поєднання навчання з практичною діяльністю; постійна самоосвіта;

г) термін, який характеризує стан організму людини, яка досягла зрілого віку, маючи на увазі її повний розвиток: остаточну сформованість біологічних передумов соціальної зрілості.

21. Виділяють декілька етапів розвитку андрагогіки як самостійної науки:

а) 1) впровадження загального поняття «андрагогіка»; 2) формування науки андрагогіки як окремого важливого напрямку педагогіки; 3) визнання андрагогіки як самостійної науки; 4) зростання соціокультурного значення андрагогіки; 5) посилення прикладної складової випереджувальних функцій;

б) 1) впровадження загального поняття «андрагогіка»; 2) визнання андрагогіки як самостійної науки; 3) посилення прикладної складової випереджувальних функцій. 4) формування науки андрагогіки як окремого важливого напрямку педагогіки; 5) зростання соціокультурного значення андрагогіки;

в) 1) впровадження загального поняття «андрагогіка»; 2) формування науки андрагогіки як окремого важливого напрямку педагогіки; 3) визнання андрагогіки як самостійної науки; 4) зростання соціокультурного значення андрагогіки;

г) 1) формування науки андрагогіки як окремого важливого напрямку педагогіки; 2) визнання андрагогіки як самостійної науки; 3) зростання соціокультурного значення андрагогіки; 4) посилення прикладної складової випереджувальних функцій.

22. Визначте форми організації освіти, характерні для другої половини 19 століття:

а) Ліцеї й гімназії, жіночі школи при жіночих гімназіях, вищі жіночі курси, земські і приходські школи для навчання дітей простого люду, недільні школи й вечірні курси для робітників;

б) інститути, жіночі курси при жіночих гімназіях, вищі жіночі курси, земські і приходські школи для навчання дорослих, недільні школи й вечірні курси для робітників;

в) гімназії і ліцеї, чоловічі школи при гімназіях, вищі курси, земські і приходські школи для навчання дітей простих людей, курси лише для жінок;

г) коледжі, професійні училища, університети, вищі жіночі курси, земські і приходські школи для навчання дітей простих людей, недільні школи й вечірні курси для робітників.

23. Інформальна освіта – це ...

а) процес зростання освітнього потенціалу особистості протягом життя;

б) освіта через засвоєння освітніх програм при мінімальній організації освітнього процесу або без керівництва цим процесом з боку педагогічних працівників;

в) пристосування до нових вимог життя в суспільстві, що динамічно змінюється;

г) поповнення браку знань, досвіду в конкретній галузі життя.

24. Процес особистого та професійного розвитку дорослої людини, спрямований на забезпечення здоров'я та благополуччя дорослої людини, її працевлаштування, залучення до активного соціального і суспільного життя, сприяння економічному розвитку суспільства – це:

- а) освіта дорослих;
- б) модель навчання;
- в) навчання дорослих;
- г) формальна освіта.

25. Навчальна діяльність, що здійснюється протягом життя з метою поліпшення знань, умінь і компетенцій в межах особистої, громадської, соціальної сфери та/або пов'язаної з працевлаштуванням – це:

- а) освіта дорослих;
- б) навчання впродовж життя;
- в) життєвий досвід учнів;
- г) навчання дорослих.

26. Соціальна зрілість – це:

- а) цивілізований шлях розвою особистості й вивільнення її потенційних творчих можливостей;
- б) рівень сформованості установок, знань, умінь і етичних якостей, достатніх для добровільного, умілого і відповідального виконання всієї сукупності соціальних ролей, притаманних дорослій людині;
- в) прагнення знайти себе, самоствердитися в непримиримості до осіб, які живуть «за правилами»;
- г) універсальний спосіб, з допомогою якого відбувається так званий Запис, інтерпретації та передача різноманітного людського досвіду.

27. Визначте функції неперервної освіти:

- а) компенсуюча, адаптивна, розвиваюча;
- б) навчальна, розвивальна, виховна;
- в) адаптивна, виховна, розвиваюча;
- г) компенсуюча, адаптивна, виховна.

28. Принцип самостійності неперервної освіти визначає:

- а) відображення перспективних вимог на кожному рівні освіти і системи світи загалом, вбачання кожного рівня освіти як моменту переходу до наступного;
- б) автономність кожного рівня освіти як підсистеми, що має за мету чіткість, діагностичність власних цілей і точність конкретизації інваріантів щодо відповідного рівня освіти;
- в) гнучкість й адаптивність навчально-виховних систем, здатність перебудовуватись, переходити в новий режим функціонування залежно від

обставин, які змінюються, а за необхідності – впливати на ці обставини, перетворювати їх;

г) зорієнтованість кожної підсистеми на формування усебічно і гармонійно розвиненої особистості.

29. Доросла особа – це:

а) особа, що досягла повноліття та завершила навчання на відповідному рівні формальної освіти, здобувши відповідну кваліфікацію;

б) особа дієздатного віку, соціально зріла, загалом сформована особистість, яка у різний спосіб поєднує навчальну діяльність із зайнятістю у сфері оплачуваної праці; соціально зрілий індивід, який має статус оплачуваного працівника і повноправного громадянина;

в) особа, що виконує соціально значущі продуктивні ролі (громадянина, працівника, члена родини);

г) всі відповіді правильні.

30. Встановіть правильну послідовність періодів життєвого циклу людини:

а) 1. Дитинство; 2. Юність; 3. Зрілість; 4. Похилий вік; 5. Старість.

б) 1. Дитинство; 2. Пренатальний; 3. Зрілість; 4. Юність; 5. Похилий вік; 6. Старість.;

в) 1. Пренатальний; 2. Дитинство; 3. Юність; 4. Зрілість; 5. Похилий вік; 6. Старість.

г) 1. Дитинство; 2. Юність; 3. Зрілість; 4. Похилий вік.

31. Який вид грамотності описується: «уміння правильно вчитися і поглиблювати розуміння життя на основі інтеграції теоретичного знання і соціального досвіду; цей вид грамотності є необхідною передумовою всіх інших»:

а) політична грамотність;

б) економічна грамотність;

в) соціально-комунікативна грамотність;

г) гностична грамотність.

32. В основу веб-квесту покладено:

а) участь у інтерактивних заходах;

б) проблемне завдання з фрагментами рольової гри, для виконання якого використовуються інформаційні Інтернет-ресурси;

в) екскурсії з метою розширення світогляду, задоволення інтересу і досягнення пізнавальних цілей;

г) розв'язання дидактичних завдань.

33. Основним джерелом, спонукальною причиною соціальної адаптації є:

а) зміна соціального середовища;

б) адаптація в соціумі;

в) неперервний розвиток особистості;

г) коригування поведінки.

34. Як називається принцип роботи андрагога з літніми людьми, за яким забезпечується рівноправна участь усіх суб'єктів освітнього процесу в розв'язанні групових проблем:

- а) координації;
- б) біографічності;
- в) партнерства;
- г) взаємодії.

35. Головна особливість веб-квесту полягає у тому:

- а) учням дається перелік веб-сайтів, які відповідають темі проекту;
- б) учні самі вибирають, куди відправляться на екскурсію;
- в) пропонуються різні джерела інформації, в яких представлено різні погляди на певну проблему, що спонукає учнів до самостійності;
- г) проблемні завдання можуть бути різними за ступенем складності.

36. Неперервна освіта має такі головні особливості, які відрізняють її від дитячо-юнацької освіти:

- а) специфіка контингенту, своєрідність освітніх закладів, зміст цілей і завдань освітнього процесу;
- б) складова система освіти, рівень сформованості установок, зміст цілей і завдань освітнього процесу;
- в) своєрідність освітніх закладів, зміст цілей і завдань освітнього процесу, засоби навчання;
- г) методи навчання, складова системи освіти, рівень сформованості установок.

37. Самоосвіта – це :

- а) наука про спеціально організовану цілеспрямовану і систематичну діяльність з формування людини – про зміст, форми і методи виховання, освіти та навчання;
- б) складова системи освіти, її підсистема, основним завданням якої є сприяння всебічному розвитку людини в період її самостійного життя;
- в) спроможність людини працювати над собою, змінювати себе, усвідомлювати і визнавати власну недостатню підготовленість;
- г) рівень сформованості установок, знань, умінь і етичних якостей, достатніх для добровільного, умілого і відповідального виконання всієї сукупності соціальних ролей, притаманних дорослій людині.

38. Соціально-професійний ефект підвищення кваліфікації фахівців виявляється в:

- а) наданні реальної допомоги спеціалістам, які залишилися без роботи через їх перенавчання, перепідготовку за спеціальностями, потреба в яких відчувається на сьогоднішній день і в перспективі найбільш гостро;
- б) усвідомленні та засвоєнні спеціалістами вимог, що висуваються до рівня їх підготовки і кваліфікації в умовах ринкової економіки, ринку праці;
- в) ступені усвідомлення і засвоєння ними вимог ринкової економіки та готовності до діяльності в нових умовах, що сприяє їх професійній мобільності й підвищенню конкурентоздатності;
- г) підтримці професійної компетентності спеціалістів на рівні, який забезпечував би їм конкурентну здатність на ринку праці.

39. Критерієм рівня освіти, отриманої у різних формах системи неперервної освіти, є:

- а) комунікативна компетентність;
- б) педагогічна компетентність;
- в) професійна компетентність;
- г) соціальна компетентність.

40. Науковий туризм – це:

- а) наука про спеціально організовану цілеспрямовану і систематичну діяльність з формування людини – про зміст, форми і методи виховання, освіти та навчання;
- б) процес збагачення здібностей і особистих якостей людини в ході різних видів доцільної діяльності;
- в) своєрідна активність у межах альтернативних форм туризму, що поєднує в собі особливості культурно-дозвілєвого, рекреаційного, пригодницького, експериментального та освітнього туризму;
- г) складова системи освіти, її підсистема, основним завданням якої є сприяння всебічному розвитку людини в період її самостійного життя.

41. Освітній туризм – це:

- а) поїздки, під час яких турист поєднує відпочинок та навчання: відвідує заняття, здійснює екскурсії з метою розширення світогляду, задоволення інтересу і досягнення пізнавальних цілей;
- б) здатність розуміти інших, опанування вербальним та невербальним мовленням, навички взаєморозуміння;
- в) здатність комплексно й ефективно розв'язувати проблемні питання у професійній сфері;
- г) знання теоретичних основ господарської діяльності, розуміння сутності економічних зв'язків і відносин, уміння аналізувати конкретні фінансово-економічні ситуації.

42. Метою освітнього туризму є:

- а) уміння добре поводити себе в товаристві, володіти своїми почуттями;

- б) уміння навчатися правильно і поглибити розуміння життя на основі інтеграції теоретичних знань і соціального досвіду;
- в) активне оволодіння способами пізнання, мисленевими операціями, уміннями аналізу і практичними прийомами, спеціальними для усіх видів діяльності;
- г) одержання освіти або її доповнення в освітніх центрах інших країн, формування людини, здатної до активної та ефективної життєдіяльності у багатонаціональному полікультурному середовищі.

43. Музейна педагогіка – це:

- а) знання теоретичних основ господарської діяльності, розуміння сутності економічних зв'язків і відносин, уміння аналізувати конкретні фінансово-економічні ситуації;
- б) педагогічна теорія і практика, яка вивчає шляхи становлення гуманістичного світогляду, що ґрунтується на духовних цінностях, а також специфіку інтелектуального, етичного і естетичного розвитку особистості в процесі музейної комунікації
- в) жваве обговорення питань тем, які вивчаються;
- г) організоване управління навчально-пізнавальною діяльністю і розвитком осіб, які перебувають на певній відстані від закладу освіти, а тому не вступають у постійний контакт.

44. Популярними заходами у діяльності різних музеїв у сьогоденні є застосування:

- а) арт-терапії;
- б) STEAM-освіти;
- в) елементів дистанційного навчання;
- г) казкотерапії.

45. Центри освіти дорослих – це:

- а) рівень сформованості установок, знань, умінь і етичних якостей, достатніх для добровільного, умілого і відповідального виконання всієї сукупності соціальних ролей, притаманних дорослій людині;
- б) це заклади неформальної освіти різних форм власності, що функціонують самостійно або на базі закладів формальної і неформальної освіти, закладів культури, громадських та інших організацій;
- в) це організоване керівництво навчально-пізнавальною діяльністю і розвитком осіб, що знаходяться на певній відстані від освітнього закладу і тому не вступають у постійний контакт з його педагогічним персоналом;
- г) це термін, який характеризує стан організму людини, яка досягла зрілого віку, маючи на увазі її повний розвиток: остаточну сформованість біологічних передумов соціальної зрілості.

46. Основні функції музеїв:

- а) документування, просвітництва;

- б) навчальна, розвиваюча;
- в) просвітництва та культуровідповідності;
- г) здоров'язбережувальна, розвиваюча.

47. Цикл Колба – це:

- а) організація і вдосконалення системи освіти протягом життя;
- б) усвідомлений процес навчання;
- в) розвиток особистості й творчої самореалізації кожного громадянина світу;
- г) одна з моделей навчання, що заснована на поетапному формуванні розумових дій.

48. Комбіноване навчання називають:

- а)) жвавим обговоренням питань теми, що вивчається;
- б) інноваційним, змішаним, прогресивним;
- в) гібридним (hybrid), змішаним (mixed-mode), інтегрованим (web-enhanced);
- г) інтегрованим, гібридним, прогресивним.

49. Контекстне навчання в сучасній практиці підготовки фахівців визначається як:

- а) перехід до динамічної двоступеневої системи підготовки фахівців, що дасть змогу задовольнити можливості особистості в здобутті певного освітнього та кваліфікаційного рівнів за бажаним напрямом відповідно до її здібностей і забезпечити її мобільність на ринку праці;
- б) знання основ теорії господарської діяльності, уміння аналізувати й розв'язувати фінансово-економічні ситуації;
- в) здатність правильно вчитися і поглиблювати своє розуміння життя на основі теоретичних знань і соціального досвіду;
- г) процес навчання, за якого відбувається включення змісту навчання в контекст розв'язання життєво важливих завдань професійної діяльності, її предметного та соціального контекстів.

50. Групова взаємодія в андрагогічному процесі розглядається як:

- а) навчальна діяльність дорослих на основі їх ціннісно-орієнтованої єдності, що суттєво впливає на формування їх ціннісних орієнтацій, а саме: посилюється мотивація навчання і навчально-пізнавальна активність дорослих учнів; налагоджуються міжособистісні стосунки; підвищується персональний статус членів групи.
- б) знання основ економічної та трудової діяльності, уміння розв'язувати економічно-господарські ситуації;
- в) атрибутивна ознака групової діяльності, її процесуальна сторона, що є системою безпосередніх, взаємообумовлених дій учасників певної реальної соціальної групи, спрямованих на реалізацію поставлених цілей;
- г) трансформація кількісних показників освітніх послуг в якісні.

51. Етапи проведення публічного виступу:

- а) збір інформації; перегляд літературних джерел; систематизація та проведення виступу;
- б) обдумування та формулювання теми; добір теоретичного та фактичного матеріалу; складання плану; складання тез виступу; складання тексту виступу; проголошення виступу;
- в) обдумування та формулювання теми; добір теоретичного та фактичного матеріалу; складання плану; систематизація та проведення виступу;
- г) обдумування та формулювання теми; збір інформації; складання тез виступу; складання тексту виступу; проголошення виступу.

52. Модель AIDA вміщує такі характеристики:

- а) дія, зацікавленість, мотив, увага;
- б) дія, зацікавленість, бажання, увага;
- в) дія, задоволення, увага, інтерес;
- г) увага, зацікавленість, бажання, дія.

53. До просторово-часових невербальних засобів спілкування належать:

- а) відстань між співрозмовниками, розташування в просторі, час контакту, пунктуальність;
- б) запахи тіла, парфумів;
- в) кінесичні засоби: міміка, жести, поза, хода, візуальний контакт, запахи;
- г) темп мовлення, тембр голосу, висота і сила голосу, інтонація, паузи.

54. У становленні андрагогіки можна виділити три етапи (у правильній послідовності):

- а) пошуковий, рефлексивний, структурний;
- б) рефлексивний, пошуковий, структурний;
- в) пошуковий, структурний, рефлексивний;
- г) рефлексивний, пошуковий, структурний.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Концептуальні засади нової освітньої парадигми. Роль і значення освіти дорослих у сьогоденні.
  2. Освіта як соціокультурний феномен.
  3. Законодавчо-правове забезпечення освіти дорослих.
  4. Сутність і значення поняття «андрагогіка», суміжні поняття.
  5. Передумови розвитку освіти дорослих у вітчизняній системі освіти.
  6. Місце андрагогіки в системі людинознавчих наук.
  7. Етапи становлення і розвитку андрагогіки.
  8. Структура освіти дорослих (формальна, неформальна, інформальна).
  9. Предмет і завдання андрагогіки. Актуальність освіти дорослих в Україні й світі.
  10. Дорослість як один із етапів життєвого циклу людини.
  11. Періодизація життя дорослого.
  12. Психофізичні закономірності розвитку дорослої людини.
  13. Кризи розвитку особистості та кризові ситуації в житті людини.
  14. Освіта у структурі діяльності людини.
  15. Освітні запити/потреби дорослої людини.
  16. Вплив освіти на соціалізацію різних груп дорослих.
  17. Грамотність як соціальний індикатор і показник ефективності освіти.
- Характеристика видів грамотності.
18. Концептуальні засади створення системи неперервної освіти.
  19. Принципи системи неперервної освіти.
  20. Тенденції розвитку освіти дорослих на початку 21 ст.
  21. Перспективні напрями розвитку освіти дорослих в Україні.
  22. Неперервна освіта дорослих як умова розвитку особистості й суспільства.
  23. Мета і завдання неперервної освіти в Україні.
  24. Принципи навчання дорослої людини.
  25. Роль самоосвіти в розвитку людини. Інформальна освіта в системі неперервної освіти.
  26. Підвищення кваліфікації як необхідна умова професійного вдосконалення фахівця та спосіб реалізації освітніх запитів.
  27. Соціально-педагогічні аспекти змісту освіти дорослих.
  28. Методи й організація навчання дорослих.
  29. Особливості педагогічної діяльності викладача-андрагога.
  30. Освітні системи дорослих: загальна характеристика.
  31. Чинники мотивації навчальної діяльності дорослих.

32. Розвиток особистісних ресурсів дорослих учнів та стратегії управління освітнім процесом.

33. Центри освіти дорослої людини як заклади неформальної освіти.

34. Потенціал музейної педагогіки для освіти дорослих.

35. Освітній туризм у навчанні дорослих.

36. Науковий туризм як інструмент професійного розвитку дорослих.

37. Емпірична модель організації навчання Д.Колба.

38. Комбіноване навчання в системі освіти дорослих.

39. Групова взаємодія в організації навчання дорослих.

40. Технологія тренінгу в освіті дорослих.

41. Веб-квест як проєкт у навчанні дорослих.

42. Творчі ситуації. Метод дискусії.

43. Колективно-групові форми освіти: воркшоп, соціальний театр, світове кафе.

44. Технологія підготовки та алгоритм публічного виступу.

45. Модель виступу AIDA (увага, інтерес, рішучість, дія).

46. Андрагогічна модель інтерактивного навчання та умови її використання.

47. Принципи побудови індивідуальних освітніх програм для дорослих.

Орієнтовні питання білетів для підсумкового контролю

Варіант № 1

1. Структура освіти дорослих (види).
2. Тестове завдання.
3. Представити опорну схему за темою «Освітні системи дорослих».
4. Описати один із методів/вправ/технік та показати приклад їх застосування у роботі з дорослими.

Варіант № 2

1. Дорослість як етап життєвого циклу людини.
2. Тестове завдання.
3. Представити опорну схему за темою «Грамотність як соціальний індикатор і показник результативності освіти»
4. Описати один із методів/вправ/технік та показати приклад їх застосування у роботі з дорослими.

Варіант № 3

1. Періодизація життя дорослої людини.
2. Тестове завдання.
3. Представити опорну схему за темою «Характеристика видів грамотності».
4. Описати один із методів/вправ/технік та показати приклад їх застосування у роботі з дорослими.

Варіант № 4

1. Психофізичні характеристики дорослої людини.
2. Тестове завдання.
3. Представити опорну схему за темою «Концептуальні засади створення системи неперервної освіти».
4. Описати один із методів/вправ/технік та показати приклад їх застосування у роботі з дорослими.

Варіант № 5

1. Кризи розвитку особистості дорослого й кризові ситуації.
2. Тестове завдання.
3. Представити опорну схему за темою «Періоди розвитку безперервної освіти. Поняття «неперервної освіти».
4. Описати один із методів/вправ/технік та показати приклад їх застосування у роботі з дорослими.

Варіант № 6

1. Місце освіти в структурі діяльності людини.
2. Тестове завдання.
3. Представити опорну схему за темою «Принципи системи неперервної освіти».
4. Описати один із методів/вправ/технік та показати приклад їх застосування у роботі з дорослими.

Варіант № 7

1. Освітні запити дорослої людини.
2. Тестове завдання.
3. Представити опорну схему за темою «Принципи навчання дорослої людини».
4. Описати один із методів/вправ/технік та показати приклад їх застосування у роботі з дорослими.

Варіант № 8

1. Роль освіти в соціалізації різних груп дорослих людей.
2. Тестове завдання.
3. Представити опорну схему за темою «Неперервна освіта в Україні».
4. Описати один із методів/вправ/технік та показати приклад їх застосування у роботі з дорослими.

Варіант № 9

1. Основні принципи освіти дорослої людини.
2. Тестове завдання.
3. Представити опорну схему за темою «Особливості педагогічної діяльності викладача-андрагога».
4. Описати один із методів/вправ/технік та показати приклад їх застосування у роботі з дорослими.

Варіант № 10

1. Методи й організація навчання дорослих.
2. Тестове завдання.

3. Представити опорну схему за темою «Освітні системи дорослих».
4. Описати один із методів/вправ/технік та показати приклад їх застосування у роботі з дорослими.

Варіант № 11

1. Освіта дорослих в Україні в контексті реалізації міжнародних програм.
2. Тестове завдання.
3. Представити опорну схему за темою «Розвиток особистісних ресурсів дорослих учнів та стратегії управління освітнім процесом».
4. Описати один із методів/вправ/технік та показати приклад їх застосування у роботі з дорослими.

Варіант № 12

1. Предмет і завдання андрагогіки. Актуальність освіти дорослої людини в Україні й світі.
2. Тестове завдання.
3. Представити опорну схему за темою «Тенденції розвитку освіти дорослих в Україні на поч. 20 ст.».
4. Описати один із методів/вправ/технік та показати приклад їх застосування у роботі з дорослими.

Варіант № 13

1. Центри освіти дорослих як заклади неформальної освіти.
2. Тестове завдання.
3. Представити опорну схему за темою «Передумови розвитку системи неперервної освіти».
4. Описати один із методів/вправ/технік та показати приклад їх застосування у роботі з дорослими.

Варіант № 14

1. Етапи становлення і розвитку андрагогіки.
2. Тестове завдання.
3. Представити опорну схему за темою «Соціально-педагогічні аспекти змісту освіти дорослих».
4. Описати один із методів/вправ/технік та показати приклад їх застосування у роботі з дорослими.

Варіант № 15

1. Потенціал музейної педагогіки для навчання дорослих.
2. Тестове завдання.
3. Представити опорну схему за темою «Інформальна освіта дорослих».
4. Описати один із методів/вправ/технік та показати приклад їх застосування у роботі з дорослими.

Варіант № 16

1. Освітній туризм у навчанні дорослих.
2. Тестове завдання.

3. Представити опорну схему за темою «Характеристика системи підвищення кваліфікації в умовах неперервної освіти».

4. Описати один із методів/вправ/технік та показати приклад їх застосування у роботі з дорослими.

Варіант № 17

1. Науковий туризм як інструмент професійного розвитку дорослих.
2. Тестове завдання.
3. Представити опорну схему за темою «Етапи наступності підвищення кваліфікації».
4. Описати один із методів/вправ/технік та показати приклад їх застосування у роботі з дорослими.

Варіант №18

1. Модель організації навчання Д.Колба.
2. Тестове завдання.
3. Представити опорну схему за темою «Технологія підготовки та проведення публічного виступу».

Варіант №19

1. Технологія контекстного навчання дорослих.
2. Тестове завдання.
3. Представити опорну схему за темою «Тренінг як інтерактивна форма освіти дорослих».
4. Описати один із методів/вправ/технік та показати приклад їх застосування у роботі з дорослими.

Варіант №20

1. Технологія організації групової роботи.
2. Тестове завдання.
3. Представити опорну схему за темою «Форми і методи організації навчання дорослих».
4. Описати один із методів/вправ/технік та показати приклад їх застосування у роботі з дорослими.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Вихрущ А. В., Вихрущ В. О., Романишина Л. М. *Загальні основи андрагогіки*: навч. посіб. Тернопіль: Крок, 2018. 351 с.
2. Вовк М. П., Філіпчук Н. О., Грищенко Ю. В., Соломаха С. О., Султанова Л. Ю. *Технології навчання дорослих в умовах формальної і неформальної освіти*: практичн. посіб. Київ, 2019. 348 с.
3. Дзюба Т. М., Коваленко О. Г. *Психологія дорослості з основами геронтології*: навч. посіб. Київ: Вид. Дім «Слово», 2013. 264 с.
4. Дубасенюк О., Самойленко О. *Основи андрагогіки (для фахівців у галузі освіти дорослих)*: навч.-метод. посібн. Житомир: Вид. ПП «Євро-Волинь», 2020. 336 с.
5. Корнієнко І.О., Алмаші С.І. *Методологія проведення тренінгів*: курс лекцій для студ. денної та заочної форми навч. спец. 053 «Психологія». Мукачево: МДУ, 2016. 60 с.
6. Лук'янова Л. Б., Аніщенко О. В. *Освіта дорослих: короткий термінологічний словник*. Київ; Ніжин: Вид. ПП Лисенко М.М., 2014. 108 с.
7. Лук'янова Л.Б., Аніщенко О.В., Сігаєва Л. Є. та ін. *Сучасні технології освіти дорослих* : посіб. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2013. 182 с.
8. Марчук А. В. *Андрагогіка*: навч. посібник. Львів: ЛьвДУВС, 2020. 300 с.
9. Трамбовецька Н., Іванік О., Гавінек-Дагаргулія М., Каравай А., Яцик В. *Ідеї, натхнення, рішення*: посібн. для тренерів неформальної освіти. Київ, 2015. 71 с.

Додаткова:

1. Агапова О. *Старіти? Немає часу!* : метод. посіб для роботи з людьми літнього віку. Київ: ПП «Золоті ворота», 2014. 120 с.
7. Архипова С. П. *Основи андрагогіки*: навч. посіб. Черкаси, 2002. 92с.
8. Конівіцька Т. Я. *Підготовка до публічного виступу*: практ. посіб. для студ.-психологів. Львів: ЛДУ ДЖД. 2019. 133 с.
9. Огієнко О. І., Литовченко І. М. *Андрагогічна модель навчання: американський контекст*: монографія. Київ: Центр учбової літератури, 2013. 234 с.
10. *Ораторське мистецтво*: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. юрид. спец. 2-ге вид. /Н.П. Осипова, В. Д. Воднік, Г. П. Клімова та ін. Харків: Одиссей, 2006. 144 с.
11. *Основи ораторської майстерності*: навчальний посібник / Серета Н. В., Квасник О. В. Харків : НТУ «ХПІ», 2019. 304 с.
12. *Освіта дорослих: теоретичні і методологічні засади*: [монографія] / авт. кол. Л. Б. Лук'янова, Л. Є. Сігаєва, О. В. Аніщенко та ін. Київ: Педагогічна думка, 2012. 272 с.
13. *Освіта дорослих у перспективі змін: інновації, технології, прогнози*: колективна монографія / за ред. А. Василюк, А. Стоговського. Ніжин: Вид. ПП Лисенко М., 2017. 248 с.
14. Павлик Н. *Теорія і практика організації неформальної освіти молоді*:

навч. посіб. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2017. 162 с.

15. Пашко О. *Навчання дорослих: виклики, специфіка, інтерактивні методи. Український досвід в регіональному економічному розвитку*: посібн. Львів: Галицька видавнича спілка, 2013. 108 с.

16. Серета Н. В. *Основи риторики для бізнес-лідерів: ефективний публічний виступ*: навчальний посібник. Київ: ДП «НВЦ «Пріоритети», 2016. 40 с.

17. Сисоєва С.О. *Інтерактивні технології навчання дорослих*: навч.-метод. посіб. Київ: ВД «ЕКМО», 2011. 324 с.

18. Сігаєва Л. Є. *Освіта дорослих в Україні (друга половина ХХ ст. – початок ХХІ ст.)*: моногр. Київ: ТОВ ВД «ЕКМО», 2010. 420 с.

19. Томс Урдзе. *Посібник для фахівців з освіти дорослих*. Київ: ТОВ «Золоті Ворота», 2013. 84 с.

20. Фельцман І.М. Історія становлення теорії освіти дорослих у Європі. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»*. 2017. Вип. 1 (40). С.299-300.

Навчальне видання

ДУБАСЕНЮК Олександра Антонівна

МИРОНЧУК Наталія Миколаївна

СИДОРЧУК Нінель Герандівна

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО
ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ З ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ
«ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ДОРΟΣЛИХ»
*для здобувачів магістерського рівня вищої освіти***

Підписано до друку. Формат 60x84/16. Папір офсетний.
Гарнітура Times. Ум.-друк. арк. 3,12.
Наклад 100. Зам.

Видавництво Житомирського державного університету імені Івана Франка
м. Житомир, вул. Велика Бердичівська, 40
Свідоцтво про державну реєстрацію: серія ЖТ №10 від 07.12.2004р.
електронна пошта (email): zu@zu.edu.ua